

UNIVERZA V LJUBLJANI

Fakulteta za socialno delo

Eva Kovačič

Nasilje v domačem okolju iz perspektive prebivalk in prebivalcev

Trbovelj

Magistrsko delo

Ljubljana, 2021

UNIVERZA V LJUBLJANI

Fakulteta za socialno delo

Eva Kovačič

**Nasilje v domačem okolju iz perspektive prebivalk in prebivalcev
Trbovelj**

Magistrsko delo

Mentorica: Doc. dr. Ana Marija Sobočan

Ljubljana, 2021

*Zahvaljujem se vsem Trboveljčankam in Trboveljčanom, ki so sodelovali v raziskavi in s tem
pripomogli k nastanku moje magistrske naloge.*

*Posebna zahvala gre moji mentorici doc. dr. Ani Mariji Sobočan, ki me je usmerjala, mi
nudila pomoč in strokovno oporo.*

*Zahvaljujem pa se tudi staršema in vsem prijateljem, ki so me spodbujali in me motivirali za
pisanje naloge.*

PODATKI O MAGISTRSKEM DELU

Avtorica: Eva Kovačič

Naslov magistrskega dela: Nasilje v domačem okolju iz perspektive prebivalk in prebivalcev Trbovelj

Ime in priimek mentorice: Doc. dr. Ana Marija Sobočan

Kraj: Ljubljana

Leto: 2021

Število strani: 55, število tabel: 7, število prilog: 1

Povzetek:

V moji magistrski nalogi sem raziskovala nasilje v domačem okolju v mojem rojstnem kraju, v Trbovljah. V prvem delu magistrske naloge so predstavljena teoretična izhodišča za razumevanje problematike nasilja v domačem okolju. Posebna pozornost je namenjena podpori in pomoči tako žrtvam kot tudi povzročiteljem nasilja, hkrati pa tudi epidemiji COVID-19 v povezavi z nasiljem. Raziskovala sem odnos in stališča prebivalcev in prebivalk do problematike nasilja. Glavni namen moje magistrske naloge je bil ugotoviti razširjenost in pogostost nasilja v domačem okolju, ugotoviti najpogostejše okoliščine nasilja v domačem okolju po mnenju prebivalcev in prebivalk ter raziskati, če ljudje poznajo posledice nasilja in stereotipe o nasilju v domačem okolju. Na drugi strani pa sem želela temo nasilja povezati z aktualno situacijo in sicer z epidemijo COVID-19 in raziskati, ali ljudje menijo, da je epidemija vplivala na domače okolje in na stopnjevanje nasilja v njem. Vključila pa sem tudi poznavanje in zaupanje ljudi do organizacij, služb in društev, ki bi lahko nudile pomoč žrtvam nasilja v domačem okolju. V magistrsko nalogo je vključena raziskava, ki temelji na anketnem vprašalniku in v kateri so sodelovali prebivalci in prebivalke Trbovelj. Analiza rezultatov je pokazala, da so anketirani prebivalci in prebivalke Trbovelj večinoma seznanjeni s problematiko nasilja v domačem okolju, razumejo njen pomen in prepoznajo stereotipe o nasilju v domačem okolju. Z analizo rezultatov sem tudi odkrila pomanjkanje zaupanja v podporne sisteme in pa tudi, da kot družba še vedno nismo dovolj ozaveščeni o problematiki nasilja v domačem okolju in da je še ogromno prostora za napredek. V zadnjem delu naloge pa sem predstavila sklepe in predloge ter konkretne ideje, kako bi se moja magistrska naloga lahko še nadgradila.

Ključne besede: nasilje v domačem okolju, žrtev nasilja, povzročitelj nasilja, Trbovlje, covid-19, podpora in pomoč, posledice nasilja

THESIS DATA

Author: Eva Kovačič

Title of Master's Thesis: Domestic violence from the perspective of people living in Trbovlje

Name of Mentor: Doc. dr. Ana Marija Sobočan

Location: Ljubljana

Year: 2021

Number of Pages: 55 , Number of Tables: 7, Number of Attachments: 1

Abstract:

In my master's thesis, I researched the subject of domestic violence within a home environment, inside my hometown, Trbovlje. In the first part of my master's thesis, I present theoretical basis for understanding the problematic of domestic violence within a home environment. I am also focusing on support and help to both victims and those responsible for domestic violence, as well as trying to connect this topic of violence to the current COVID-19 epidemic. I researched the relationship and standpoint of citizens in connection to the problematics of violence. The main purpose of my master's thesis was to find out the extent and frequency of domestic violence, as well as recognize the most frequent circumstances that cause domestic violence in the opinion of Trbovlje's citizens. I also wanted to find out if these participants recognize consequences and stereotypes of domestic violence. On the other hand, I wanted to connect the subject of domestic violence with the current situation of the COVID-19 epidemic and research if people believe this epidemic had an impact on the domestic environment and potential escalation of domestic violence. I also included whether people recognize and trust organizations and departments, which offer help to victims of domestic violence. My master's thesis includes a survey based research in which the main participants were citizens of Trbovlje. The analysis of results shows that for the main part, surveyed citizens of Trbovlje recognize the problematic of domestic violence, understand its meaning and recognize stereotypes of domestic violence. After analysing results, I discovered people lack trust into support systems and we, as a society, still aren't adequately made aware of the problematic of domestic violence, therefore I believe there is room for improvement. In the last part of my master's thesis, I presented conclusions and suggestions, as well as concrete ideas of how my master's thesis could be upgraded.

Key words: Domestic violence, Victim of domestic violence, Agent of domestic violence, Trbovlje, Covid-19, Support and Help, Consequences of violence

1. TEORETIČNI UVOD.....	1
1.1 NASILJE.....	1
1.1.1 Definicija nasilja.....	1
1.1.2 Oblike nasilja.....	2
1.1.3 Vrste nasilja.....	6
1.1.4 Krog nasilja	10
1.1.5 Posledice nasilja	11
1.2 PODPORA IN POMOČ	13
1.2.1 Podpora in pomoč žrtvam nasilja	13
1.2.2 Podpora in pomoč povzročiteljem nasilja	16
1.3 COVID IN NASILJE.....	17
2. PROBLEM.....	20
2.1 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	20
3. METODOLOGIJA.....	22
3.1 VRSTA RAZISKAVE.....	22
3.2 MERSKI INSTRUMENT.....	22
3.3 POPULACIJA	22
3.4 ZBIRANJE PODATKOV.....	22
4. REZULTATI IN RAZPRAVA	24
4.1 DEMOGRAFSKI PODATKI	24
4.2 OKOLIŠČINE NASILJA V DOMAČEM OKOLJU	25
4.3 RAZUMEVANJE TEMATIKE IN NJENA POGOSTOST	26
4.4 POSLEDICE NASILJA V DOMAČEM OKOLJU	29
4.5 STEREOTIPI O NASILJU V DOMAČEM OKOLJU.....	30
4.6 RAZLOGI ZA OSTAJANJE OZ. VRAČANJE V NASILNI ODNOS	33
4.7 POMOČ S STRANI ORGANIZACIJ, DRUŠTEV IN INSTITUCIJ V TRBOVLJAH 36	
4.8 COVID 19 IN NASILJE V DOMAČEM OKOLJU	39
5. SKLEPI	42
6. PREDLOGI.....	44
7. VIRI IN LITERATURA	45
8. PRILOGE.....	49
8.1 SPLETNI VPRAŠALNIK	49

KAZALO TABEL

Tabela 1: Demografski podatki	24
Tabela 2: Vrste nasilja	28
Tabela 3: Posledice nasilja v domačem okolju.....	30
Tabela 4: Ženske so z zakoni dovolj zaščitene pred nasiljem v domačem okolju	32
Tabela 5: Razlog za ostajanje v nasilnem odnosu - zanikanje nasilja	34
Tabela 6: Razlog za ostajanje v nasilnem odnosu - vera in običaji	35
Tabela 7: Ozaveščenost o nasilju v domačem okolju v Trbovljah	37

1. TEORETIČNI UVOD

1.1 NASILJE

1.1.1 Definicija nasilja

Kot piše Aničić (2015) se nasilje definira kot zlorabo moči. Povzročitelj nasilja svoje interese uresničuje z nadzorovanjem žrtve in zlorabo moči. Gre za namerno, zavestno, nadzorovano, predvidljivo, premišljeno in ponavljajoče se dejanje. Oseba, ki ima več moči, poskuša osebo z manj moči nadzorovati, kaznovati, vzgajati, se ji maščevati, jo osamiti, ponižati, poškodovati ali pa celo uničiti. Povzročitelj nasilja z različnimi oblikami nasilja posega v osebno integriteto žrtve in na ta način omejuje njen potencial. Nasilje definiramo kot nespoštovanje človekovih osebnih mej in kot kršenje temeljnih človekovih pravic (Aničić idr., 2015, str. 13).

Svetovna zdravstvena organizacija, natančneje Violence Prevention Alliance (b.d), definira nasilje kot namerno uporabo fizične moči ali grožnje zoper samega sebe, drugega ali druge skupine, posledice le-tega pa so poškodbe, psihična škoda, deprivacija ali celo smrt (Definition and typology of violence, b.d.).

Darja Zaviršek (2004, str. 4) meni, da je definicija nasilja nekaj spremenljivega in nestalnega, in da je le-to odvisno od različnih okoliščin in socialnih situacij. Pravi, da je nasilje socialni fenomen in da mora zaradi tega njegova definicija ostati fluidna, saj so takšna tudi socialna razmerja in interpretacije teh razmerij. Da nasilje lahko razumemo, ga moramo umestiti v kontekst in ga v tem kontekstu tudi analizirati (Zaviršek, 2004, str. 4).

Nasilje je proces, v katerem povzročitelj počasi, a vztrajno omejuje in posega v socialno življenje žrtve in uničuje njeno samopodobo in samospoštovanje. To počne z uporabo fizičnega, psihičnega, spolnega in ekonomskega nasilja (Veselič, 2007, str. 5).

Društvo za nenasilno komunikacijo (b.d.) definira nasilje kot vedenje, s katerim oseba zlorabi svojo moč in na ta način ustrahuje, nadzoruje, škoduje, razvrednoti, izkoristi ali celo uniči drugo osebo. Nasilje se pojavi zaradi neravnovesja moči med dvema ali več osebami ali skupinami. Posebej poudarjajo, da se nasilja ne sme enačiti s konfliktom, saj so konflikti naraven in pričakovan del odnosov. Konfliktom se ne smemo izogibati, saj ugodno razrešeni konflikti odnos še poglobijo, nasilje pa ga uničuje. Zavedati se je potrebno, da so konflikti neprijetni ampak niso nevarni, medtem ko je nasilje nevarno in ga je potrebno ustaviti in preprečiti (Kaj je nasilje?, b.d.).

Za nasilje je odgovorna oseba, ki ga povzroča, in ne žrtev. Potrebno se je zavedati, da odrasle osebe izbiramo svoja vedenja in posledično je tudi nasilno vedenje izbira. Nasilja se ne da opravičevati z okoliščinami ali pa celo z ravnanjem žrtve. Društvo za nenasilno komunikacijo pravi, da se vsaka oseba lahko odloči, da kljub težki situaciji ali okoliščinam ravna nenasilno (Kaj je nasilje?, b.d.).

Leskošek (2014) ugotavlja, da se definicije nasilja med seboj lahko malo razlikujejo, ampak v večini jim je skupno to, da vse govorijo, da gre pri nasilju za zlorabo moči in za kršitev osnovnih človekovih pravic. Pravice, ki so kršene, so predvsem pravica do življenja brez strahu, pravica do telesne in duševne integritete, pravica do svobode gibanja in odločanja. Nasilje predstavlja vedenje, s katerim oseba z več moči posega v integriteto druge osebe. Njen namen pa je osebo prizadeti, ponižati ali celo uničiti (Leskošek, 2014).

1.1.2 Oblike nasilja

Z izrazom »oblika nasilja« opisujemo, na kakšni ravni in s kakšnimi sredstvi povzročitelj izvaja nasilje. Nasilje se redko pojavlja le v eni obliki, običajno gre za skupek dveh ali več oblik, ki se med seboj prepletajo in stopnjujejo. Opredelila in na kratko opisala bom štiri glavne in najbolj pogoste oblike nasilja. Na koncu pa bom navedla še intimnopartnersko nasilje, ki ga Podreka (2017, str. 43) definira kot novejšo obliko nasilja.

➤ PSIHIČNO NASILJE

ZPND (2008) psihično nasilje definira kot vsa ravnanja in razširjanje informacij, s katerimi povzročitelj pri žrtvi povzroči strah, občutek manjvrednosti, ponižanje in ogroženost (Zakon o preprečevanju nasilja, 2008). Aničić (2015) definira psihično nasilje kot zlorabo moči ene osebe nad drugo, ki lahko poteka na verbalni ali neverbalni ravni in pri drugi osebi vzbudi občutek strahu in jo razvrednoti. Psihično nasilje vpliva na človekovo samozavest in samopodobo. Pod psihično nasilje se šteje žaljenje, kritiziranje človekove osebnosti, poniževanje, zmerjanje, grožnje, ignoriranje, izoliranje, širjenje govoric o osebi in nadzorovanje (Aničić idr., 2015).

Psihično nasilje je tudi najpogostejša oblika nasilja. Meden (1998) ugotavlja, da je v partnerskem odnosu, ko pride do psihičnega nasilja, le-to zelo pogosto neopazno. V vsakem partnerskem odnosu prihaja do nesoglasij. Če pa eden od partnerjev doseže svoje cilje na račun drugega partnerja, njegovih pravic, želja, prepričanj in če gre za

ponavljajoč dogodek, potem govorimo o psihičnem nasilju (Meden, 1998). Nasilni pa smo lahko tako z besedami, kot tudi s tišino, saj s tišino partnerju sporočamo, da niso vredni naše pozornosti. Tišino oz. tako imenovane »tihe dneve« Maja Plaz definira kot zelo močno orožje in del psihičnega nasilja (Plaz v Horvat, Plaz in Veselič 2014, str. 74).

Pod psihično nasilje štejemo vsa dejanja ponavljajočega kritiziranja, verbalne agresije proti partnerju in dejanja izolacije in dominacije nad partnerjem. Takšno vedenje pa po navadi pripelje do tega, da se žrtev nasilja začne povzročitelja bati in razvije nizko samopodobo (O'Leary v Podreka, 2017, str. 43). Maja Plaz (2014) pravi, da gre pri psihičnem za željo po dominaciji v hiši, kar pomeni, da se mora življenje vrteti okrog ene osebe in njenih pravil. Oseba, ki je psihično nasilna, se igra z dejstvi – jih prikroji, krivdo pa vali na druge. Svoje obnašanje pa opravičuje z besedami »saj sem se samo šalil.« (Plaz v Horvat, Plaz in Veselič 2014, str. 74).

Porterfield ugotavlja, da povzročitelj psihičnega nasilja pri žrtvi doseže, da se ga ta boji in se uklanja njegovi volji, do neke mere mu celo uspe žrtev nadzorovati. Nato pa začuti, da jo nanj veže le strah, zaradi česar postaja čedalje bolj jezen in nesamozavesten, zaradi česar se začarani krog nasilja stopnjuje in pogloblja. Žrtev pa, čeprav ima povzročitelja rada, se nauči določenih preživetvenih prijemov in ji ta preživetveni nagon narekuje, kako se mora obnašati (Porterfield 1989, str. 2).

Psihično nasilje se pogosto stopnjuje v fizičnega, to se najpogosteje zgodi v trenutku, ko je povzročitelj nasilja prepričan, da ga žrtev ne bo zapustila (rojstvo otroka, poroka, žrtev izgubi službo in postane finančno odvisna) (Plaz v Horvat, Plaz in Veselič 2014, str. 75).

➤ FIZIČNO NASILJE

Društvo za nenasilno komunikacijo (b.d.) fizično nasilje definira kot zlorabo fizične moči in je usmerjeno na človekovo telo ali življenje. Ne gre za enkratno dejanje, ampak gre za stopnjevanje nasilja, ki se najpogosteje začne s psihičnim nasiljem. Začne se z blažjimi oblikami kot npr. s klofuto ali odrivanjem, sčasoma pa se intenzivira in je čedalje bolj nevarno (Kaj je nasilje?, b.d.).

Gre za najbolj očitno obliko nasilja, h kateri štejemo vse oblike fizične nadvlade povzročitelja nad žrtvijo kot npr. klofuta, brca, davljenje, udarjanje, pretepanje s predmeti, lasanje, napadi z nožem in umor (Plaz v Horvat, Plaz in Veselič 2014, str. 75).

Zavedati se je potrebno, da se vsaka grožnja, ki je podkrepljena z dvignjeno roko, smatra kot fizično nasilje in ne več kot le psihično. V primerih, ko žrtev na dnevni ravni posluša psihično nasilje, potem pa je le-to podkrepljeno z grožnjo »pazi se!«, se lahko upravičeno boji, da bo povzročitelj postal fizično nasilen (Kuhar idr., 1999).

Glavni cilj fizičnega nasilja je pridobiti, povečati in dokazati svojo nadvlado nad žrtvijo (Aničić idr., 2015).

➤ EKONOMSKO NASILJE

ZPND (2008) ekonomsko nasilje definira kot popoln nadzor nad družinskimi prihodki in odrejanje »žepnine« za gospodinjstvo. Kot ekonomsko nasilje razumemo tudi omejevanje družinskega člana pri razpolaganju z dohodki oz. s premoženjem.

Aničić (2015, str. 15) pravi, da ekonomsko nasilje obsega vse oblike nadvladovanja, izkoriščanja in poniževanja žrtve s pomočjo sredstev za preživetje in z odrekanjem pravic, ki so povezane z zaslužkom. Pogost primer ekonomskega nasilja je omejevanje pravice do zaposlitve in preprečevanje žrtvi, da razpolaga s svojim denarjem. Povzročitelj si žrtev tako podredi in jo prisili v finančno odvisnost. Primer ekonomskega nasilja je tudi neplačevanje preživnine (Aničić idr., 2015, str. 15).

➤ SPOLNO NASILJE

Plaz (2014, str. 76) spolno nasilje definira kot vsak nezaželen poseg v človekovo spolno integriteto. Gre za vsako dejanje, s katerim se žrtev ne strinja. Zavedati se je treba, da cilj spolnega nasilja ni spolni odnos in orgazem, ampak, tako kot pri fizičnem in psihičnem nasilju, dokazovanje nadvlade in nadzorovanje žrtve (Plaz v Horvat, Plaz in Veselič 2014, str. 76).

Pod spolno nasilje se šteje slačenje, opazovanje, komentiranje in nagovarjanje, poljubljanje, otipavanje, siljenje k gledanju pornografskih vsebin, prepoved uporabe kontracepcije, siljenje k masturbiranju, siljenje v oralni, analni ali vaginalni spolni odnos, posilstvo itd. (Horvat 2015, str. 15).

Spolno nasilje se definira kot tisto, kar človek dojema kot nasilje, kar mu daje občutek, da je funkcija, da je njegovo telo le inštrument za zadovoljevanje potreb in interesov drugega. Torej vse, kar človek sam zase definira kot zlorabo (Zaviršek 1994, str. 152). Dobnikar (1997) meni, da je najbolj izpostavljena oblika spolnega nasilja posilstvo. Do posilstva pride v prvi vrsti zaradi tega, da povzročitelj vzpostavi nadvlado nad žrtvijo, in ne zaradi neke spolne sle. Pomembno je, da vemo, da so povzročitelji spolnega nasilja

največkrat osebe, ki jih žrtve zelo dobro poznajo in zmotno je prepričanje, da je povzročitelj nasilja tujec v temni ulici. Polovica spolnega nasilja se zgodi doma, za štirimi stenami (Dobnikar, 1997).

Društvo za nenasilno komunikacijo (2019) izpostavlja, da ne smemo povezovati spolnega nasilja le s fizično prisilo in da se ne smemo osredotočati na to, ali žrtev morda ni izrazila svojega nestrinjanja. Pogosto se zgodi, da žrtev v trenutku napada otrpne in se ne upira, kar se lahko včasih izkaže kot najbolj varna opcija za žrtev, ampak to ne pomeni, da je na zlorabo pristala.

➤ INTIMNOPARTNERSKO NASILJE

Intimnopartnersko nasilje se definira kot kakršnakoli oblika fizičnega, psihičnega ali spolnega nasilja znotraj intimnega odnosa (poročen par, neporočen par, skupaj živeči par) (Khana, Patra, P., Patra, B., Prakash, 2018). Podreka (2017, str. 58) pravi, da se nasilni partnerski odnos razvije postopoma in da se po navadi začne z bolj prefinjenimi oblikami nasilja, kot npr. verbalno nasilje, nadzorovano vedenje in ustrahovanje (Podreka, 2017, str. 58).

Patra idr., (2018) so glede na intenziteto nasilja v partnerskem odnosu definirali tri stopnje nasilja. Prvo stopnjo predstavlja porivanje, grabljenje in ustrahovanje ali uničevanje lastnine. V drugo stopnjo uvrščamo brcanje, klofutanje in grizenje. Tretja stopnja pa je uporaba orožja, davljenje oz. poskus zadavitve. Definirali so tudi tri različne oblike nasilja znotraj intimnopartnerskega odnosa. Prva oblika je intimni terorizem/patriarhalni terorizem, kjer je povzročitelj nasilja najpogosteje moški in izvaja nasilje z namenom, da žrtev nadvlada in jo prestraši. Druga oblika je »nasilni upor«, kjer se žrtev nasilja upre povzročitelju in to stori na agresiven način in v samoobrambi. Tretja oblika pa je »situacijsko partnersko nasilje«, kjer sta partnerja nasilna drug do drugega znotraj konflikta in ne zato, ker bi želela vzpostaviti premoč drug nad drugim. Definirali pa so tudi tri tipe moških povzročiteljev nasilja znotraj partnerskega odnosa. Prvi tip je »družinski povzročitelj nasilja«, ki nasilje izvaja znotraj družine in po navadi ne izvaja psihološkega ali spolnega nasilja. Drugi tip je disforičen povzročitelj nasilja, ki izvaja težje oblike nasilja. Takšni povzročitelji so čustveno in psihološko nestabilni in imajo pogosto mejno osebnostno motnjo, lahko tudi probleme z alkoholom ali drogami. Tretji tip pa so nasilni in nesocialni povzročitelji, ki izvajajo najtežje oblike nasilja ne le znotraj intimnega odnosa ampak tudi zunaj njega. Pogosto

imajo težave z odvisnostjo, so nesocialni in imajo hude osebnostne težave (Khana, Patra, P., Patra, B., Prakash, 2018).

1.1.3 Vrste nasilja

Aničić (2015) pravi, da z izrazom »vrsta nasilja« opisujemo nasilje glede na njegove karakteristike kot npr. kje se nasilje dogaja, kakšna sredstva se uporabljajo za izvajanje nasilja, kdo je povzročitelj in kdo je žrtev. Ključno je, da vrste nasilja poznamo, saj na ta način nasilje hitreje in lažje prepoznamo in ukrepamo. Nasilje bi lahko razdelili na dve podskupini in sicer:

- Nasilje, ki ga povzročitelji povzročajo znotraj družinskih, intimnopartnerskih in prijateljskih odnosov
- Nasilje, ki ga povzročitelji povzročajo ljudem, s katerimi nimajo tesnega osebnega stika (Aničić idr., 2015).

V moji raziskovalni nalogi se bom osredotočala na nasilje v domačem okolju, se pravi nasilje, ki se dogaja znotraj družinskih, intimnopartnerskih in prijateljskih odnosov. V bistvu gre za vse vrste nasilja v družini – nasilje nad ženskami, otroki, starejšimi, moškimi ..., nasilje po končanem odnosu (zalezovanje) in pa nasilje, ki ga povzročajo druge osebe, ki so žrtvi vseeno blizu – medvrstniško nasilje in institucionalno nasilje (Aničić idr., 2015). Nisem se želela osredotočiti le na nasilje v družini, ampak sem želela zajeti čim bolj širok spekter nasilja znotraj okolja, v katerem bi se vsi morali počuti varne, ljubljene in spoštovane, na žalost pa temu ni vedno tako. V nadaljevanju bom posamezne vrste na kratko opisala.

➤ Nasilje v družini

Zakon o preprečevanju nasilja (2008) v 3. členu, opredeljuje nasilje v družini kot vsako uporabo fizične, psihične, spolne ali ekonomske sile s strani enega družinskega člana proti drugemu. Prav tako se pod posebno obliko nasilja šteje zanemarjanje družinskih članov.

Nasilje v družini ni nikoli enkratni dogodek, temveč gre za trajajoč proces, ki sledi krogu nasilja. Posledice se lahko prenašajo z generacije na generacijo. Pomembno je vedeti, da je tudi otrok, ki sam ne doživlja nasilja, ampak je ob nasilnem vedenju le prisoten, še vedno žrtev nasilja, saj živi v okolju, kjer se nasilje izvaja (Nasilje v družini, b.d.). Aničić (2015) piše, da otrok, ki nasilje doživlja posredno, je zaradi simbioze oziroma identifikacije z osebo, ki doživlja nasilje, ali odvisnosti od nje, prav tako žrtev nasilja in utрпи veliko škodo. Nasilje nad otroki v družini pomeni, da otroci doživljajo nasilje v odnosu, v katerem bi se morali počutiti varne,

ljubljene in imeti občutek pripadnosti. Tudi zanemarjanje je oblika nasilja, ki negativno vpliva na otrokov psihični, fizični, vedenjski in čustven razvoj (Aničić idr., 2015)

Nasilje v družini se še vedno smatra za zaseben problem, vendar gre za družben in javnozdravstven problem. Filipčič (2002) na prelomu tisočletja pravi, da se še vedno smatra družino in zasebnost kot sinonima, ampak temu ni tako. Potrebno je ločiti pravico do zasebnega in pravico do družinskega življenja. Posameznikova zasebnost se omeji s tem, ko vstopi v intimno ali čustveno razmerje. Družina je mesto dogajanj in odnosov, ki so ključnega pomena za celotno družbo (Filipčič, 2002).

Nasilje v družini se lahko dogaja v vseh oblikah družin in ni omejeno le na eno specifično vrsto družine. Poslabšuje kakovost življenja in vpliva tako na psihično kot tudi na fizično zdravje vseh članov, ki so nasilju posredno ali neposredno izpostavljeni. Najpogostejše žrtve nasilja v družini so ženske, otroci, starejši in osebe z ovirami (Horvat in Matko, 2016).

➤ Nasilje nad ženskami

Hrovat (2017) pravi, da nasilje nad ženskami predstavlja v vseh državah po svetu zelo resen in razširjen družbeni problem. Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini in boju proti njima že v preambuli govori o tem, da je nasilje nad ženskami posledica zgodovinsko neenakih razmerji moči med ženskami in moškimi. Kaže se v obliki moške nadvlade nad ženskami, diskriminacije žensk s strani moških in oviranja žensk pri napredovanju. Gre za ključen družbeni mehanizem, s katerim se ženske prisili v podrejen položaj v primerjavi z moškimi (Hrovat, 2017). Lorena Božac Deležan (1999) pravi, da so bili že zgodovinsko gledano možje poglavarji, ženske pa njihova lastnina, s katero so lahko gospodovali, jo prilagajali in jo vzgajali. Pretepanje je bilo normalno, saj je mož imel pravico, da počne, kar želi. Ženska je bila razumljena kot objekt, na katerem lahko moški sprošča svoje frustracije, in ta vloga ji je bila predpisana v okviru tradicionalne vzgoje (Božac Deležan, 1999). Leskošek (2014) ugotavlja, da je eden izmed glavnih problemov ta, da še vedno živimo v zelo patriarhalni družbi, ki moškega postavlja v nek močnejši položaj, kjer si lahko podredi druge člane skupnosti (Leskošek, 2014).

Vsak primer nasilja se mora jemati resno in vse žrtve morajo dobiti ustrezno podporo in pomoč. Tako moški kot ženske so lahko žrtve nasilja, je pa primerov, kjer so ženske žrtve nasilja, veliko več. Ženske pogosteje doživljajo težje oblike nasilja in so pogosteje žrtve spolnih zlorab. Prav

tako pa se pogosteje psihična, fizična in čustvena zloraba žensk konča s smrtjo (Domestic abuse is a gendered crime, b.d.)

Aničić (2015) piše, da je najpogostejše prizorišče dolgotrajnega nasilja nad ženskami dom, najpogostejši povzročitelji pa so moški, ki jih ženske dobro poznajo. Značilnosti nasilja nad ženskami:

- neenako razmerje moči med moškimi in ženskami,
- socializacija ter vzgoja in s socializacijo ter vzgojo predpisane vloge za določen spol (moški je dominanten, neustrašen, vodja, ženska pa podredljiva, nežna in občutljiva),
- je skrito, povzročitelji takšno nasilje večinoma zanikajo ali minimalizirajo,
- prisotna je posesivnost s strani povzročitelja, ki žrtev dojema kot svojo lastnino in si s tem jemlje pravico, da z njo ravna na način, ki mu ustreza,
- povzročitelj svoje nasilje opravičuje s potrebo po »vzgajanju« žrtve,
- povzročitelj in žrtev tvorita ekonomsko skupnost (najpogosteje je žrtev finančno odvisna od povzročitelja),
- nasilje se pogosto nadaljuje in intenzivira tudi, ko je odnosa med žrtvijo in povzročiteljem konec (Aničić idr., 2015).

Nasilje nad ženskami se dogaja v vseh družbenih slojih in zmotno je prepričanje, da so žrtve nasilja le revne in neizobražene ženske (Aničić idr., 2015). Prav tako ne obstaja »tipičen povzročitelj« nasilja, ki ga lahko prepoznamo na prvi pogled. Knežević Hočevan (2016) ugotavlja sicer, da so ženske, ki prihajajo iz podeželskega okolja, lahko pogosteje žrtve nasilja, saj je patriarhalni sistem v teh okoljih veliko bolj zakoreninjen. Prav tako ženske iz podeželskih okolji pogosteje vztrajajo v nasilnem odnosu, po navadi zaradi verskih običajev in dejstva, da sklenejo vezo »v dobrem in v slabem« (Knežević Hočevan, 2016).

➤ Nasilje nad moškimi

Kljub temu, da raziskave kažejo, da so moški v večini primerov povzročitelji nasilja, pa obstajajo situacije, kjer so lahko tudi žrtve nasilja. Najpogosteje so moški žrtve nasilja s strani svojih očetov, bratov, drugih moških sorodnikov, lahko pa tudi s strani svojih partnerk ali drugih žensk, ki so pomembne v njihovem življenju (Aničić idr., 2015). Moški so prav tako lahko žrtve spolnega nasilja, predvsem v zaprtih sistemih (zapor) ali pa na vojnih območjih. Moški, ki so v istospolni partnerski zvezi, so pogosteje žrtve nasilja kot pa moški v heteroseksualni zvezi. Tuje raziskave (Stiles-Shields & Carroll, 2014) so pokazale, da je nasilje

v istospolni partnerski zvezi med dvema moškima prisotno v enaki meri kot v heteroseksualni zvezi s strani moškega nad žensko (Aničić idr., 2015).

Kovačič (2019) pravi, da je nasilje nad moškimi sploh s strani partnerice še vedno tabu tema. Te vrste nasilja ne smemo prezreti, saj zares obstaja, a se večinoma skriva za zaprtimi vrati domov. Moški še redkeje kot ženske spregovorijo o svojih izkušnjah z domačim nasiljem, saj zaradi družbenih pričakovanj, vzdrževanja statusa, ponosa in strahu pred posmehom raje molčijo (Kovačič, 2019).

Nasilje nad moškim, kjer je ženska povzročiteljica, ima praviloma drugačno dinamiko in značilnosti, ampak zaradi tega ni nič manj nedopustno. Najbolj prisotno je psihično nasilje, moški so priča žaljenju, poniževanju, obtoževanju, ciničnim pripombam, kričanju, ignoriranju, manipulaciji in podobno (Kovačič, 2019). Moški se zaradi nasilja, ki ga doživljajo s strani partnerke, po navadi ne počutijo fizično ogrožene in po navadi tudi ne utrpijo hujših telesnih poškodb, saj ženske pogosteje uporabljajo psihične oblike nasilja in ga redko stopnjujejo v fizičnega (Aničić idr., 2015).

➤ Nasilje nad starejšimi

Starejši so v vseh družbah ranljiva skupina, podobno kot ženske in otroci. Govorimo lahko tako o psihičnih in čustvenih zlorabah kot tudi o fizičnem obračunavanju, zanemarjanju, ekonomskem izkoriščevanju in pa celo o spolnem nasilju. Ena izmed temeljnih značilnosti nasilja nad starejšimi pa je ta, da se le-to dogaja v domačem okolju (Lešnik Mugnaioni, 2004, str. 88). Nasilje nad starejšimi se lahko dogaja tudi v domovih za starejše in v bolnišnicah oz. v odnosih, kjer so starejše osebe odvisne od svojih skrbnikov oz. negovalcev. Največ nasilja, konfliktov, slabih odnosov, napetosti in pomanjkanja komunikacije se najde prav tam, kjer bi morala prevladovati nega, skrb, potrpežljivost, razumevanje in pomoč starejšim (Plaz, 2008).

Glavna značilnost nasilja nad starejšimi je to, da so stari zaradi svoje starosti in psihofizične kondicije pogosteje postavljeni v življenjsko ogrožujoče situacije. Starejši imajo majhno družbeno in osebno moč, so čustveno, fizično, ekonomsko in tudi institucionalno odvisni, izolirani in pogosto tudi nekritični do pojavov nasilja in ga ne prepoznajo (Plaz, 2008). Starejši težje pridejo do informacij o nasilju ter o vrstah pomoči, ki so jim na voljo (Aničić idr., 2015).

➤ Nasilje nad vrstniki

Društvo za nenasilno komunikacijo pravi, da gre za namerno in ponavljajočo se uporabo fizičnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja enega ali več otrok ali mladostnikov nad drugim otrokom ali mladostnikom. Nasilje se najpogosteje dogaja v institucijah ali organizacijah kot so npr. vrtci, šole, dijaški domovi, verske ustanove ... Nasilje pa se lahko dogaja tudi zunaj krajev, ki sodijo pod odgovornost ustanov kot npr. dom, igrišče, ulica ... Zelo pogosto je, da so mladi, ki izvajajo nasilje, tudi sami posredno ali neposredno žrtve nasilja ali zanemarjanja. Obstaja pa še možnost, da se niso zmožni soočiti z zahtevami okolja in svojo nemoč izražajo z nasiljem in ustrahovanjem drugih (Aničić idr., 2017).

Policija je pri obravnavi nasilja nad vrstniki ugotovila, da so najpogostejši razlogi za nasilje nesprejemanje drugačnosti, zavist zaradi osebnostnih okoliščin in nesprejemanje različnih stališč. Motiva za nasilje nad vrstniki sta koristoljubje ali pa osebna uveljavitev. Ko govorimo o koristoljubju, povzročitelj žrtev izsiljuje za neke dobrine. Ko pa govorimo o osebni uveljavitvi, pa se povzročitelj poskuša dokazati okolici in si po navadi izbira žrtve iz ranljivejših družbenih skupin (Ministrstvo za notranje zadeve, b.d.).

1.1. 4 Krog nasilja

Za lažje razumevanje dinamike nasilja si jo lahko predstavljamo s ponazoritvijo kroga nasilja, ki vsebuje štiri obdobja, po katerih se odvija nasilen odnos. Za nasilje je značilna dinamika ponavljajočih se faz.

Veselič (2007, str. 6-7) definira potek nasilnega odnosa:

- Obdobje naraščanja napetosti v odnosu – v tej fazi povzročitelj nasilja postaja čedalje bolj nestrpen in zajedljiv, obnaša se nespoštljivo. Odgovornost za svojo jezo prelaga na žrtev. Žrtev poskuša s svojim vedenjem zmanjšati napetost in preprečiti izbruhe nasilja, a se zahteve povzročitelja nasilja do žrtve le še stopnjujejo.
- Izbruh nasilja – v tej fazi napetost preraste v katerokoli od prej naštetih oblik nasilja. Žrtev je zmedena, skuša razumeti, kaj se je zgodilo, hkrati pa za nasilje najpogosteje krivi sebe, saj ni uspela preprečiti nasilja.
- Obdobje opravičevanja – v tej fazi se povzročitelj nasilja žrtvi opravičuje za povzročeno škodo. Obljublja ji, da se nasilje ne bo več ponovilo. Povzročitelj pa lahko v tej fazi tudi minimalizira nasilje ali ga celo zanika, ter žrtev prepričuje, da ni tako hudo in da je v marsikaterem odnosu še huje.

- Obdobje miru, nežnosti, »medenih tednov« – v tej fazi se žrtev počuti bolje in verjame, da je ljubezen zmagala in se nasilje ne bo več ponovilo. Povzročitelj v tej fazi ne povzroča nasilja, je nežen, prijazen, skrbi za žrtev in se lepo obnaša. V tej fazi je najtežje oditi iz nasilnega odnosa, saj je žrtev prepričana, da se je nasilje končalo.

Nato sledi novo obdobje naraščanja napetosti in krog nasilja je tako sklenjen. Dlje časa, ko je žrtev v odnosu s povzročiteljem, krajša so obdobja med posameznimi fazami, do nasilja prihaja pogostejše in oblike so lahko vedno hujše. Obdobje miru začne izginjati (Veselič, 2007, str. 6-7).

1.1.5 Posledice nasilja

Nasilje v domačem okolju pušča žrtve z zelo travmatičnimi posledicami. Žrtve doživljajo nasilje različno, velja pa da, če nasilje traja dalj časa, so posledice zelo hude in tudi dolgotrajne (Horvat in Matko 2017).

Plaz (2014) pravi, da nasilje vedno pušča psihične posledice, kar pomeni, da žrtev izgubi samo sebe, svoje samospoštovanje in samozavest. Žrtev začne dvomiti sama vase, prevlada občutek manjvrednosti, strahu in ničevosti. Oseba, ki doživlja nasilje, izgubi nadzor nad svojim življenjem. Pogoste posledice, ki jih doživljajo žrtve nasilja, so strah, počutijo se demoralizirane, so introvertirane, same sebi se zdijo neprivlačne, manjvredne, imajo samomorilne misli, se počutijo ponižane, osramočene, krive, neljubljene, fizično in psihično uničene, izgubijo stik z realnostjo, mislijo, da je to, kar se jim dogaja, normalno, racionalizirajo nastali položaj ... Na fizični ravni žrtev izgubi vso energijo, je pogosto utrujena, pojavijo se prebavne motnje, izguba teka, različne bolečine, poškodbe, bolezni, spontani splavi, v nekaterih primerih pa celo invalidnost ali smrt (Plaz v Horvat, Plaz in Veselič 2014, str. 80). Občutku nemoči se lahko pridruži še občutek odgovornosti za partnerjeva nasilna dejanja. Ta občutek izhaja iz tradicionalne delitve vlog v družini (Filipčič, 2002).

Kot sem že prej omenila, nasilje posega v posameznikovo življenje in pušča posledice, ki so lahko dolgotrajne. Fizične poškodbe, ki so jih žrtve deležne, so lahko tudi trajne (izguba vida ali sluha). Tukaj se bom čisto na kratko navezala na primer iz prakse, ki sem jo opravljala na centru za socialno delo v Trbovljah, kjer sem se srečala z uporabnico, ki je zaradi nasilja oglušela, saj ji je partner v uho zlival vrelo vodo.

V nekaterih primerih nasilja se le-to lahko tako intenzivira, da se konča z umorom žrtve. Žrtev umora je lahko tako moški kot ženska, potrebno pa se je zavedati, da ko gre za smrt ženske, gre

po navadi za ekstremno nasilno dejanje, ki ga je povzročil moški – partner. Ko pa govorimo o umoru moškega, pa gre redko za posledico dolgotrajnega odnosa, v katerem bi bil moški žrtev nasilja. V teh primerih gre po navadi za samoobrambo ženske (Dobash in Dobash, 1992).

Plaz (2014, str. 82) ugotavlja, da ko se nasilje enkrat konča, se žrtve nasilja srečajo z različnimi težavami, kot npr. da ne zaupajo več moškim, ne morejo uživati v spolnosti, težko najdejo voljo do življenja in imajo velikansko potrebo po ljubezni. Ključnega pomena je, da ima žrtev nasilja ob sebi osebo, kateri zaupa in ki ji bo pomagala pri premagovanju strahov in ovir. Ena izmed večjih nevarnosti je, da bo žrtev nasilja ponovno iskala nasilnega partnerja oz. nasilni odnos, če ne bo spremenila svoje samopodobe in svojega razumevanja nasilja (Plaz v Horvat, Plaz in Veselič 2014, str. 82).

Raziskava iz leta 2009 z naslovom »Pojavnost nasilja in odzivnost na nasilje v zasebni sferi in partnerskih odnosih« je pokazala, da nasilje vpliva na zdravje žensk. Tiste ženske, ki so bile žrtve nasilja, so pogostejše utrujene, depresivne, imajo glavobole, slabšo koncentracijo, motnje spomina in jih je strah. Tuje raziskave so pokazale še, da spolno nasilje najgloblje poseže v fizično in duševno integriteto žensk in te posledice se lahko kažejo tudi vrsto let po spolnem napadu. Posledice fizičnega napada so lahko zelo resne in pustijo tudi dolgotrajno škodo. Žrtve pa, ne glede na vrsto nasilja, ki ga doživljajo, poročajo o tem, da se strahu ne morejo znebiti tudi potem, ko se nasilje že konča. Veliko žrtev razvije duševne težave, ki vplivajo na njihovo vsakdanje življenje. Posledice se lahko poznajo v ekonomskem položaju, šibkosti socialnih omrežji, odnosov v službi in na drugih področjih v življenju (Leskošek, 2014).

Za razumevanje dinamike nasilja moramo tudi razumeti ključno vlogo, ki jo ima molk o nasilju. Sama molk povezujem z eno izmed posledic nasilja, saj žrtve o nasilju zelo pogosto molčijo zaradi strahu, ki ga doživljajo. Zaviršek (1998) pravi, da žrtve nasilja najpogostejše o nasilju molčijo zato, ker menijo, da se dogaja le njim, da jim nihče ne bo verjel, da se nimajo pravice upreti nasilju, verjamejo, da jih bo povzročitelj nasilja ubil, in so prepričane, da s svojim vedenjem same sprožajo nasilje. Problem je, da se žrtve nasilja počutijo nemočne zaradi pomanjkanja informacij in znanja in ne vedo, na koga se sploh obrniti. Povzročitelji so prav tako tiho o nasilju, saj so prepričani, da ne počnejo nič narobe. Žrtev vidijo kot manjvredno in kot krivca za lasten neuspeh (Zaviršek, 1998).

Posledice nasilja pa lahko doživljajo tudi otroci, ki so bili priča nasilju in so s tem posredne žrtve nasilja. Ti otroci imajo težave s sklepanjem socialnih vezi, se težko vključijo v družbo in

lahko nasilje razumejo kot primeren način reševanja konfliktov (Khana, Patra, P., Patra, B., Prakash, 2018).

Maja Plaz (2014) ugotavlja, da je ena izmed posledic nasilja tudi ostajanje v nasilnem odnosu. Na prvi pogled se zdi, da bi žrtev lahko povzročitelja zapustila in da lahko, kadarkoli želi, odide iz nasilne situacije, a temu na žalost ni tako. Potrebno je upoštevati vse dejavnike, ki vplivajo na žrtvino odločitev, da ostane v nasilnem odnosu, in teh je kar nekaj. Med najpomembnejše štejemo družino, izobrazbo, religijo, odnos do samega sebe, vrednote, življenjske priložnosti in družinsko okolje (Plaz v Horvat, Plaz in Veselič 2014, str. 84).

1.2 PODPORA IN POMOČ

V tej točki bi se rada osredotočila na nudenje podpore in pomoči tako žrtvam kot tudi povzročiteljem nasilja, saj smo kot strokovni delavci dolžni, da sodelujemo in nudimo pomoč obema skupinama ljudi. Po eni strani pomagamo žrtvi pri okrevanju, po drugi pa poskušamo ravnati preventivno in soočiti povzročitelja nasilja s svojim vedenjem in ga usmerjati k spremembam. Osredotočila se bom na Trbovlje in na to, katere organizacije in institucije obstajajo in kako poteka nudenje pomoči.

1.2.1 Podpora in pomoč žrtvam nasilja

Maja Plaz (2014, str. 122 – 131) pravi, da je prvi stik in vzpostavitev odnosa ključnega pomena pri delu z žrtvami nasilja. Uporabnice so pogosto zelo ranljive, prestrašene, počutijo se razgaljene in skrbi jih, kako bodo osebe, na katere se obračajo za pomoč, sprejele njihovo zgodbo. Strokovni delavci moramo žrtvi nasilja omogočiti varen prostor, kjer se bo počutila sprejeta in slišana. Žrtve pogosto poročajo o tem, da strokovni delavci dajemo občutek hladnosti in nedostopnosti, s čemer žrtev odvrnemo in v njej vzbudimo občutek nezaupanja. Strokovni delavci bi o nasilju nasploh morali biti izobraženi, saj na ta način preprečimo sekundarno viktimizacijo. Pomembno je, da kot strokovni delavci vedno verjamemo žrtvi nasilja, tudi če svojo zgodbo pripoveduje otopelo, vzneseno ali celo protislovno (Plaz v Horvat, Plaz in Veselič 2014, str. 122 - 131).

ZPND (2008) v 5. členu jasno opredeljuje vlogo, naloge, mrežo in sodelovanje različnih državnih organov in nevladnih organizacij pri obravnavi nasilja v družini. Opredeljuje tudi ukrepe za varstvo žrtve nasilja. Center za socialno delo (CSD) ima poleg dolžnosti in odgovornosti za nudenje pomoči žrtvi tudi nalogo povezovanja in koordiniranja dela drugih institucij. Ključno vlogo igra multidisciplinaren pristop, na ta način se organi in organizacije

(policija, CSD, izobraževalne ustanove, zdravstvene ustanove, nevladne organizacije ...) med seboj obveščajo in usklajujejo (Huselja, 2015).

➤ CSD

Milek Ogrinc (2014, str., 175- 189) meni, da se je CSD dolžan odzvati na vsak primer oz. prijavo nasilja v družini in zaščititi žrtev nasilja. CSD nudi storitev prve socialne pomoči, ki je prostovoljna, zaupna in anonimna. Strokovni delavec oz. delavka se z žrtvijo pogovori o težavi, zaradi katere je prišla, in jo seznani z možnimi rešitvami in oblikami pomoči na centru za socialno delo. Predstavi tudi druge organizacije, ki bi žrtev lahko opolnomočile in okrepile. V okviru storitve prve socialne pomoči strokovna delavka skupaj z žrtvijo izdelava začetno oceno ogroženosti in pripravi individualni varnostni načrt z namenom zagotovitve varnosti in krepitev moči. V primeru, da strokovna delavka ugotovi, da je žrtev neposredno ogrožena, se začne hitro usklajevati s policijo, kriznim centrom, varno hišo ali drugimi varnimi lokacijami. Strokovna delavka mora žrtev nasilja informirati o pravicah in možnostih, ki jih ima, pomaga pri urejanju namestitve v varno hišo ali druge svetovalne programe in se povezuje z ostalimi institucijami. CSD je po uradni dolžnosti dolžan podati prijavo na policijo, če strokovni delavec pri svojem delu izve za nasilje v družini ali pa za ogroženost otrok. Pomoč žrtvam je najbolj učinkovita takrat, kadar je žrtev nasilja pripravljena sodelovati. Na žalost pa je še vedno veliko primerov, kjer žrtve nasilja niso pripravljene sodelovati ali pa nasilje zanikajo, takrat moramo kot strokovni delavci izraziti našo zaskrbljenost za žrtvino varnost, ji damo vedeti, da smo ji na voljo, če bi kasneje se želela pogovoriti o nasilju, in predamo informativne zloženke o drugih možnih oblikah pomoči (Milek Ogrinc v Horvat, Plaz in Veselič 2014, str. 175 – 189).

V Trbovljah imamo Center za socialno delo in strokovne delavke nudijo prvo socialno pomoč žrtvam nasilja. Tudi sama sem tekom prakse sodelovala pri nudenju prve socialne pomoči in sem lahko videla kako dejansko poteka celoten postopek, od uvodnega pogovora in ustvarjanja varnega prostora za žrtev, da lahko pove svojo zgodbo, do izdelave ocene ogroženosti in varnostnega načrta in v nekaterih primerih tudi namestitve v varne hiše. Pomembno pa se mi zdi da izpostavim, da se delo z žrtvijo ne konča takrat, ko se žrtev umakne na varno, ampak gre za dolg in trajajoč proces, ki temelji na pogovoru, na osebni pomoči in na zaupanju med žrtvijo in strokovno delavko.

➤ Policija

Prijavo na policijo lahko vloži žrtev, priča, otrok, mladoletnik, nevladna organizacija ali pa zasebna ali državna ustanova. Policija nato pisno obvesti CSD o zaznavi nasilja, kadar je žrtev mladoletna oseba, se pogovoru poleg kriminalista pridruži še strokovni delavec iz CSD. Policija lahko v nujnih primerih samostojno izreče prepoved približevanja in s tem zagotovi varnost žrtvi in prepreči nadaljnje nasilje. Ukrep se izreče ustno, nato pa se v šestih urah izda še pisno in velja 48 ur. Preiskovalni sodnik lahko izrečen ukrep podaljša na 15 dni (Ministrstvo za notranje zadeve, b.d.).

Tekom prakse sem imela možnost sodelovati tudi s trboveljskimi kriminalisti, za katere lahko rečem, da so na področju nasilja precej dobro izobraženi in usposobljeni. Pri pogovoru z otroci so bili vedno zelo topli in prijazni ter večkrat prepustili vodenje pogovora strokovni delavki. Na multidisciplinarnih timih, v katerih sem sodelovala, pa so podali svoje mnenje o ogroženosti žrtve, o pretekli obravnavi povzročitelja in se v večini primerov postavili na stran žrtve.

➤ Zdravstvene ustanove

Žrtve nasilja se lahko po pomoč obrnejo tudi na zdravstvene ustanove in sicer na splošnega oz. osebnega zdravnika, medicinsko sestro, ginekologa ali zobozdravnika. Zdravstveno osebje je pri odkrivanju nasilja v družini lahko v veliko pomoč, sploh pri otrocih, saj preko sistematskih pregledov lahko hitro odkrijejo nasilje. Prav tako pa lahko žrtvi pomagajo pri iskanju izhoda iz kroga nasilja. Pomembno pa je, da so tudi zdravstveni delavci ustrezno izobraženi in poučeni o nasilju v družini in da se znajo primerno odzvati v primeru nasilja v družini (Smrke in Zorjan 2016, str. 56 – 57). Ramsay (2012) ugotavlja, da žrtve nasilja pogosto navajajo kot potencialen vir pomoči in podpore zdravstvene delavce. Veliko zdravstvenih delavcev se strinja, da je nasilje v domačem okolju ne le družben ampak tudi zdravstven problem. Kot veliko pomanjkljivost vidijo to, da niso primerno izobraženi in nimajo ustreznih kompetenc, da bi ustrezno nudili podporo in pomoč. Če sumijo, da je oseba žrtev nasilja, večkrat oklevajo in ne povprašajo o nasilju in ga s tem ne preprečijo. Kljub temu pa se je v zadnjih 10-15 letih začelo premikati na tem področju, še posebej v ZDA, kjer se je v učne sisteme zdravstvenih delavcev začelo vključevati problematiko nasilja v domačem okolju. Medtem pa v Veliki Britaniji raziskave kažejo, da je veliko medicinskega osebja še vedno premalo izobraženega s področja problematike nasilja v domačem okolju,

primanjkuje jim splošnih kompetenc, da bi nasilje sploh identificirali, ne znajo se primerno odzvati, če se srečajo s takšnim primerom (Ramsay idr., 2012).

Ugotovila sem, da v Trbovljah CSD zelo pogosto zaprosi za mnenje zdravstvenih ustanov, sploh v primerih nasilja nad otroki. Pediatri se po navadi dobro odzovejo in podajo mnenje o otroku, multidisciplinarnih timov pa se ne udeležujejo.

➤ Krizni centri in varne hiše

Varna hiša predstavlja varen prostor, kamor se pred nasiljem lahko umaknejo žrtve nasilja (ženske in otroci). V varni hiši je z raznimi ukrepi poskrbljeno za varnost stanovalk, tudi lokacija je tajna. Bivanje v hiši je omejeno na eno leto in vsaka žrtev je deležna podpore in psihosocialne pomoči. Vsaka stanovalka ima svojo svetovalko, ki ji lahko pomaga pri urejanju vseh postopkov (Varna hiša za ženske in otroke, žrtve nasilja, b.d.). Pri nudenju pomoči žrtvam nasilja imajo nevladne organizacije ključno vlogo in so pomembni sodelavec CSD. V okviru svojih programov nudijo zaščito, podporo in psihosocialno pomoč žrtvam.

V Trbovljah in nasploh v Zasavju nimamo kriznih centrov ali varnih hiš, zato se žrtve nasilja najpogosteje namesti v mesta, kjer te ustanove obstajajo. Sama vidim pomanjkanje tega kadra kot velik minus pri obravnavi nasilja v družini in domačem okolju, saj sem tekom prakse ugotovila, da se marsikatera žrtev ne želi umakniti v drugo mesto (Ljubljana, Celje, Maribor ...). Prav tako pa nam v Trbovljah primanjkuje nevladnih organizacij in društev, ki bi se ukvarjali s problematiko nasilja in nudenjem pomoči žrtvam.

1.2.2 Podpora in pomoč povzročiteljem nasilja

Pri delu s povzročitelji nasilja je glavni cilj preprečevati nasilje in povečati varnost žrtve. Programi za povzročitelje nasilja so del širšega procesa kulturnih sprememb za odpravo diskriminacij na podlagi spola in drugih oblik. Društvo za nenasilno komunikacijo (b.d.), ki izvaja programe za delo s povzročitelji nasilja, ima tri osnovna načela in sicer, da je za nasilje vedno odgovoren povzročitelj, da se nasilje preprečuje z ničelno toleranco do nasilja in da je nasilje naučeno vedenje. Aničić (2015) pravi, da program za delo s povzročiteljem nasilja se lahko izvaja le, če ima za to primerno usposobljeno osebje. V programe se vključujejo po navadi uporabniki, ki so zunanje motivirani, kar pomeni, da se vključujejo na predlog različnih državnih institucij, napotitve pa so lahko tudi pravno zavezujoče. Društvo za nenasilno komunikacijo od leta 2004 izvaja program *Trening socialnih veščin*. Ta program je namenjen

moškim, ki se sami ne bi odločili za spreminjanje svojih vedenj. Zavedati se je potrebno, da bi bil obstoj programov, ki bi temeljili na prostovoljni vključenosti, zelo vprašljiv. Predpogoj za uspešno delovanje programov je ustrezna zakonska podlaga za napotitve ter dobro sodelovanje med napotitvenimi in izvajalskimi organizacijami. Da je delo s povzročiteljem nasilja uspešno, mora le-ta biti informiran, napoten in motiviran za vključitev v program. V Sloveniji je s sprejetjem Zakona o preprečevanju nasilja v družini (ZPND) in pa spremembo 191. člena Kazenskega zakonika prišlo do pomembnega premika na tem področju, saj od takrat naprej sodišča vse pogosteje izrečejo navodila za zdravljenje v ustreznem zdravstvenem zavodu, obiskovanje psiholoških svetovalnic in trening socialnih veščin (Aničić idr., 2015).

Delo s povzročitelji nasilja v Trbovljah izvaja Center za socialno delo v obliki prve socialne pomoči. Tekom prakse sem ugotovila, da je delo s povzročitelji nasilja na centru za socialno delo zelo pogosto neproduktivno, saj večina povzročiteljev ne razume, da njihov način vedenja ni sprejemljiv. Veliko uporabnikov se v program prve socialne pomoči vključi zato, ker se mora, ker jim je to odredilo sodišče, in ne zato, ker želijo spremeniti svoje vedenje. Strokovne delavke v Trbovljah se pogosto po pomoč obračajo na Društvo za nenasilno komunikacijo, kamor tudi naprej napotijo oz. poskušajo usmeriti povzročitelje nasilja, da se tam poskušajo udeležiti programov.

1.3 COVID IN NASILJE

V zadnjem letu smo se kot družba znašli na preizkušnji, saj se je naše življenje praktično čez noč spremenilo, več časa smo morali preživeti doma med štirimi stenami, druženja niso bila dovoljena in napetosti so rasle. Za razumevanje nasilja znotraj družin je potrebno razumeti dejstvo, da člani družine ogromno časa prebijejo skupaj v medsebojni interakciji. Zaradi omejevalnih ukrepov pa smo bili »prisiljeni« skupaj preživeti še več časa. Zavedati se je potrebno, da so zaježitveni ukrepi bili potrebni, vendar so s seboj prinesli tudi nepričakovane negativne posledice.

Kriza s koronavirusom je povzročila skrbi in opozarjanja s strani stroke o povečanju primerov nasilja v domačem okolju. To povečanje se ni zgodilo le v Sloveniji, ampak tudi v drugih državah po svetu. Aktivisti so izrazili skrbi o tem, da so žrtve nasilja še dodatno ujete v nasilni odnos zaradi omejevalnih ukrepov in »lockdown-ov«, ki preprečujejo izhod in povzročitelju omogočajo še dodatni nadzor in možnost, da žrtev še bolj izolirajo (Fears of Surge in Domestic Violence under Lockdown, 2020).

Bradbury-Jones (2020) poroča, da so raziskave v Novi Zelandiji pokazale, da je čedalje več primerov nasilja v domačem okolju in pa spolnega nasilja. Z zaježitvenimi ukrepi so se reševala življenja starejših in tistih s slabšim zdravstvenim stanjem, poskušalo se je preprečiti kolaps zdravstvenega sistema, ampak ti ukrepi so po drugi strani marsikatero žrtev nasilja še dodatno ogrozili. Britanski časnik The Guardian je poročal o alarmantnih številkah v Braziliji, kjer se je stopnja nasilja dvignila skoraj za 50 %, v Španiji so poročali o 20 % porastu klicev na SOS linijo (Bradbury-Jones, 2020).

Po vsem svetu so se razširili slogani, da bomo premagali virus, če ostanemo doma. Tudi pri nas v Sloveniji se je zelo populariziral slogan »Ostanimo doma«. Bradbury-Jones (2020) opozarja, da dom ni varen prostor za vse. Kot sem že prej omenila, je dom najpogostejši prostor nasilja, povzročitelji pa so osebe, ki jih žrtev zelo dobro pozna. Po mnenju Bradbury-Jonesove (2020) je dom prostor, kjer povzročitelj nasilja lahko prevzema nadzor nad žrtvijo, jo nadvlada in to nasilje tudi zelo dobro prikriva pred zunanjimi opazovalci. Prav tako pa opozarja na to, da ti zaježitveni ukrepi povzročiteljem puščajo odprte roke, da nasilje izvajajo in ga tudi stopnjujejo. Žrtve so s slogani »ostanimo doma« prisiljene ostati v nasilnem okolju, kjer so nadzirane in zlorabljene. Žrtve so se tako morale tako odločiti ali zapustiti nevarno domače okolje in se izpostaviti virusu ali pa ostati in trpeti nasilje (Bradbury-Jones, 2020).

Društvo za nenasilno komunikacijo (b.d.) poroča o tem, da se nasilje v domačem okolju običajno poveča v vseh kriznih situacijah, kamor lahko štejemo tudi epidemijo COVID 19. Žrtve nasilja se že tako soočajo s socialno izolacijo, v času zaježitvenih ukrepov pa so se možnosti stikov s prijateljicami, sorodniki in osebami, ki jim nudijo podporo, še posebej zmanjšale. Nasilju v času korona krize so bili veliko bolj izpostavljeni ženske, otroci in starejši ljudje. Otroci so bili pogostejše žrtve nasilja, sploh zaradi šolanja od doma. Starši so se naenkrat znašli v vlogi učiteljev in staršev in marsikateri starš je zaradi tega doživljal veliko stisko in stres. Z drugega vidika pa je nasilje nad otroki postalo veliko bolj skrito, saj ga učitelji, ki niso imeli fizičnega stika z učencem, niso mogli prepoznati (Nasilje in epidemija COVID 19, b.d.).

Da sem sploh začela razmišljati o povezavi nasilja in aktualne korona krize je pripomoglo tudi to, da sem sama doživljala stisko glede zaježitvenih ukrepov. Kljub temu, da živim s starši in je naš odnos doma zelo dober, sem vseeno bila večkrat slabe volje in precej razdražena. Zaradi tega sem začela razmišljati o tem, kakšna mora biti situacija v okoljih, kjer je že prej prevladovalo nasilje, in kakšno stisko morajo doživljati te družine in žrtve, ki se v tem času nimajo kam umakniti.

Tudi policija je v svojem letnem poročilu poročala o povečanju primerov nasilja v družini in tudi primerov, ki so se končali s smrtjo (Ministrstvo za notranje zadeve, 2021).

Pregledala sem poročilo o vplivu »lockdowna« na nasilje v domačem okolju v Indiji, kjer sem naletela na zelo zanimivo razmišljanje avtorjev. In sicer trenutno živimo v svetu, kjer nam kot človeštvu grozi epidemija virusa, po drugi strani pa nekateri ljudje živijo v nehumanih intimnih odnosih, kjer je njihovo življenje prav tako ogroženo, morda celo bolj. Zato je potrebno razumeti krizo koronavirusa in pa nasilja v domačem okolju kot dvojčka, ki predstavljata zdravstvene in družbene izredne razmere (Das, A., Das, M. in Mandal, 2020).

2. PROBLEM

Nacionalna raziskava o pojavnosti nasilja v zasebni sferi in partnerskih odnosih iz leta 2009 je pokazala, da je v Sloveniji več kot 55 % žensk do 15. leta starosti doživelo vsaj eno od oblik nasilja (Statistika o nasilju, b.d.). Zavedati se je potrebno, da je nasilja nasploh, in ne le nad ženskami, veliko, da gre za krut in dolgo trajajoč proces. Ko govorimo o statistiki glede nasilja, se je najlažje obrniti na policijska poročila, ampak moramo vedeti, da nasilje v domačem okolju pogosto ostane neprijavljeno, tako da so številke lahko še višje od tistih, ki so dejansko predstavljene. Raziskave so razkrile, da so tudi podporni sistemi za žrtve zelo šibki in da je nezaupanje v storitvene servise visoko. Pomembno se mi zdi, da se kot družba začnemo zavedati, kakšno nepopravljivo škodo povzroča nasilje, saj le-to vpliva na cele generacije ljudi, še posebej pa na ženske in otroke, ki so največkrat žrtve nasilja. Nasilje samo po sebi se še dandanes obravnava kot tabu tema, o njem ne govorimo radi in se ga še vedno dojema kot nekaj zasebnega in ne kot družben problem.

Tekom svojega izobraževanja na Fakulteti za socialno delo sem obvezno prakso trikrat opravljala na Centru za socialno delo, v enoti Trbovlje. Največ časa sem preživela s svojo mentorico, ki je delala na področju nasilja v družini. Preko dela s povzročitelji nasilja in nudenja prve socialne pomoči sem bila tematiki nasilja precej izpostavljena. Takrat sem se tudi začela bolj poglobljeno zanimati za to področje, saj se pred tem dejansko sploh nisem zavedala, kako pogost, pereč in družbeno prisoten problem je nasilje. Dejstvo, da sem se skoraj na dnevni bazi srečevala z žrtvami nasilja, me je šokiralo in takrat sem se začela zavedati, da je nasilje v domačem okolju v Trbovljah zelo aktualen problem.

Z mojo raziskovalno nalogo želim ozaveščati o problematiki nasilja v domačem okolju, v okolju, kjer bi se posamezniki morali počutiti varne, ampak je ravno to okolje po navadi največkrat prostor, v katerem se nasilje izvaja. Po drugi strani pa želim poizvedeti, v kolikšni meri so ljudje iz mojega rojstnega kraja poučeni o problematiki nasilja, kakšno je njihovo mnenje o nasilju in kakšno je njihovo mnenje o povezavi aktualne situacije z epidemijo koronavirusa in pogostosti nasilja.

2.1 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Moje glavno vodilo pri raziskovanju je bilo »Kakšen odnos in stališča imajo prebivalci in prebivalke Trbovelj do nasilja v domačem okolju?«. Za lažje raziskovanje pa sem si zastavila še naslednja raziskovalna vprašanja:

- Kako razširjena in pogosta je tematika nasilja v domačem okolju v Trbovljah?

- Kakšne so po mnenju prebivalcev in prebivalk Trbovelj najpogostejše okoliščine nasilja v domačem okolju (kdo so žrtve, kdo so povzročitelji ...) ?
- Kakšne so posledice nasilja v domačem okolju po mnenju prebivalcev in prebivalk Trbovelj?
- V kolikšni meri prebivalci in prebivalke Trbovelj poznajo in se strinjajo s stereotipi glede nasilja?
- Kako menijo, da je aktualna situacija s koronavirusom vplivala na domače okolje in na stopnjevanje nasilja?
- Katere organizacije, institucije, društva za pomoč žrtvam nasilja poznajo in ali bi se obrnili k njim po pomoč?

3. METODOLOGIJA

3.1 VRSTA RAZISKAVE

Moja raziskovalna naloga je kvantitativna. Uporabila sem anketni vprašalnik in s tem pridobila podatke o stališčih anketirancev do raziskovalne teme. Raziskava je empirična, saj sem z njo zbirala novo izkustveno gradivo. Raziskava je tudi deskriptivna oz. opisna, saj sem količinsko opredelila značilnosti proučevanega vzorca in za to uporabila standardiziran postopek zbiranja podatkov (Mesec, 1997, str. 80-86). Anketo sem izvedla na način anketiranja s samoizbiro, kjer sem poskrbela za digitalno distribucijo ankete preko socialnega omrežja Facebook, potencialni anketiranci pa so se sami odločili za sodelovanje.

3.2 MERSKI INSTRUMENT

Za merski instrument sem uporabila anketni vprašalnik. Ivanko (2007, str. 19) piše, da imajo anketni vprašalniki tako prednosti kot slabosti. Največja prednost anketnih vprašalnikov je, da v raziskavo lahko vključimo veliko ljudi in da se raziskavo lahko izvede v zelo kratkem času. Glavne pomanjkljivosti anketnih vprašalnikov pa so, da so odgovori lahko netočni, nepopolni ali pa da anketiranci na vprašanja sploh ne odgovarjajo. Ključnega pomena je, da se vprašalnik sestavi na anketirancem razumljiv način, da ne vsebuje strokovnih besed in da je oblikovan tako, da z njim pridobimo podatke, katere potrebujemo (Ivanko, 2007, str. 19).

Pri moji raziskovalni nalogi sem se odločila, da bom podatke zbirala s spletnim standardiziranim anketnim vprašalnikom. Vprašalnik je sestavljen iz 21 vprašanj. Tri vprašanja so odprtega tipa, ostala vprašanja pa so zaprtega tipa. Izmed vseh zaprtih vprašanj sta dve vprašanji demografski, kjer sem poizvedovala po spolu in starostni skupini anketirancev. Nekaj vprašanj vsebuje mersko lestvico. Vprašalnik je bil anonimen in enak tako za moške kot za ženske. Vprašanja sem zastavila tako, da so bila čimbolj preprosta, razumljiva in nedvoumna. V povprečju so anketiranci in anketiranke spletno anketo izpolnili v manj kot 7 minutah.

3.3 POPULACIJA

Populacijo anketirancev sestavljajo moški in ženske, ki so v času izvajanja spletne ankete od 3. 5. 2021 do 5. 5. 2021 na socialnih omrežjih videli vabilo k izpolnjevanju ankete in se mu odzvali, in ki imajo naslov stalnega prebivališča v občini Trbovlje. Starosti anketirancev in anketirank nisem omejevala.

3.4 ZBIRANJE PODATKOV

Podatke sem zbirala dva dni preko spletnega orodja za izdelovanje in objavo spletnih vprašalnikov na portalu »lka«. Zbiranja podatkov sem se lotila tako, da sem povezavo do

spletnega vprašalnika delila na socialnem omrežju Facebook, kjer je moja objava dosegla kar 8 delitev. Po podatkih spletnega portala »1ka« je anketa dosegla skupno 411 ljudi, od tega je 129 ljudi anketo začelo reševati, 110 ljudi pa je anketo tudi zaključilo.

4. REZULTATI IN RAZPRAVA

4.1 DEMOGRAFSKI PODATKI

Glede na spol je spletni vprašalnik izpolnilo 75 žensk (68 %) in 35 moških (32 %), kar je bilo v skladu s pričakovanji glede na rezultate drugih raziskav na temo nasilja, kjer je bila odzivnost moških prav tako precej nižja kot odzivnost žensk. Menim, da je ženskam tematika nasilja precej bližje kot moškim, saj so pogostejše žrtve kot moški, in se tudi zaradi tega bolj aktivno udeležujejo reševanja anket, saj na ta način lahko »spregovorijo« in delijo svojo zgodbo.

Spraševala sem tudi po starostnih skupinah udeležencev v anketi. Spletno anketo je rešilo kar 75 % ljudi v starostni skupini od 21 do 40 let, od tega je bilo 53 žensk in 29 moških, 16 % jih je bilo starih od 41 do 60 let, od tega 12 žensk in 6 moških, 7 % jih je bilo starih več kot 61 let, kar predstavlja 8 žensk in noben moški in le 2 % sta predstavljali 2 ženski, mlajši od 20 let. Glede na to, da sem zaradi aktualnih razmer s koronavirusom anketo delila le na socialnih omrežjih, sem pričakovala, da bom največ odzivnosti dobila prav od starostne skupine od 21 do 40 let. Le-ta je namreč najbolj aktivna na socialnih omrežjih, v to skupino spadam tudi sama in večina mojih prijateljev na socialnih omrežjih.

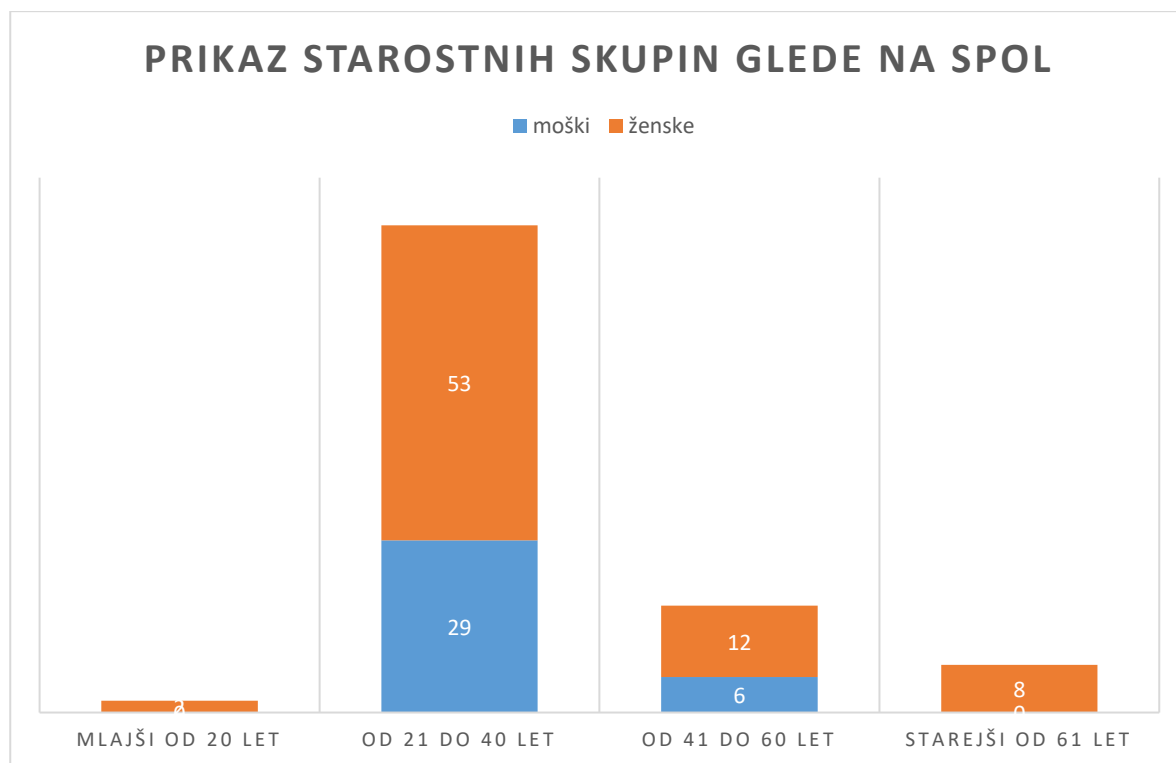

Tabela 1: Demografski podatki

4.2 OKOLIŠČINE NASILJA V DOMAČEM OKOLJU

Pri prvem vprašanju, ki se je glasilo »Kdo po vašem mnenju najpogosteje vrši nasilje v domačem okolju?« se je večina anketirancev (78 %) strinjala, da so moški tisti, ki vršijo nasilje. Dobra petina anketirancev (22 %) pa je odgovorila, da so ženske tiste, ki pogosteje vršijo nasilje v domačem okolju.

Kot sem že pisala v teoretičnem delu in povzemala Plaz (2014, str. 25) se nasilje definira kot neenakost moči med povzročiteljem in žrtvijo in že zgodovinsko gledano, čeprav se močno trudimo, da bi dosegli enakost med spoloma, se nasilje v domačem okolju in družini še vedno v večini dogaja ženskam in ne moškim, kar seveda izhaja iz neenakosti med spoloma. Vseeno je ključno, da se poudari, da nasilje nad moškimi obstaja in da so tudi moški lahko žrtve nasilja v domačem okolju, vendar se redko zgodi, da bi moški bežali iz lastnih domov v varne hiše ali pa da bi umrli pod streli svojih partnerk. Zato je neobjektivno in neprimerno, da bi se nasilju nad moškimi dajalo enako težo kot nasilju nad ženskami (Plaz, 2014, str. 25).

Na vprašanje »Kdo je po vašem mnenju najpogosteje žrtev nasilja v domačem okolju?«, kjer so anketiranci in anketiranke lahko obkljukali več odgovorov, sta bila najpogostejša odgovora ženske (80 %) in otroci (69 %). Da so moški pogosteje žrtve nasilja je odgovorilo 7 ljudi, od tega so bile to 3 ženske, ki so kot žrtve navedle vse tri možne odgovore, ter 4 moški, od tega sta 2 navedla kot žrtve le moške, 2 pa moške in otroke. Različne statistike in raziskave tako vladnih in nevladnih organizacij potrjujejo, da so nasilju v domačem okolju pogosteje izpostavljene ženske kot moški in da so v od 90 do 97 odstotkov primerov nasilja v družini povzročitelji nasilja moški. Nevladne organizacije, ki delujejo na področju preprečevanja nasilja, ugotavljajo, da je v Sloveniji ogromno nasilja v domačem okolju in partnerskih odnosih, ki še vedno ni prijavljeno, zato menijo, da je odstotek nasilja še mnogo višji od tistega v uradnih podatkih (Nasilje v družini, b.d.).

Pri naslednjem vprašanju so anketiranci in anketiranke izbrali dva dejavnika, ki ju smatrajo kot najpogostejši razlog za nasilje v domačem okolju. Največ anketirancev in anketirank (83 %) je kot glavni razlog za nasilje v domačem okolju navedlo zlorabo alkohola in prepovedanih substanc. 65 % jih meni, da gre za neke vzorce iz otroštva, ki se jih povzročitelj nasilja nauči in kasneje tudi izvaja v svojem odraslem življenju. 31 % meni, da je razlog za nasilje ljubosumje, nekaj manj (29 %) jih meni, da gre za občutek storilca, da ima moč. Precej manj jih kot razlog navaja revščino (20 %) in pa izgubo zaposlitve (12 %). Kot zanimivost bi tukaj izpostavila, da se je med neveljavnimi anketami znašel tudi en odgovor pod drugo in sicer je

oseba kot razlog za nasilje napisala »priseljenci«. Pri tem vprašanju je anketo tudi zaključila, tako da menim, da je šlo za osebo, ki je le želela izraziti svoje nezadovoljstvo nad priseljenci in ankete ni resno jemala.

Podreka (2017, str. 178) piše, da sta med dejavniki, ki zaznamujejo veliko intimnopartnerskih umorov, zloraba alkohola in drog. V raziskovalnih krogih so mnenja sicer deljena, ampak obstaja soglasje, da je alkohol pomemben dejavnik tveganja tako za hude oblike nasilja med partnerji kot za umore. Alkohol prav tako pomembno vpliva tako na intenzivnost kot tudi na pogostost izvajanja nasilja (Podreka, 2017, str. 178).

Filipčič (2002) povzema raziskavo Kantorja in Strausa (1995), ki sta ugotovila močno povezavo med uživanjem alkohola in trpinčenjem žene. Poudarjata pa, da alkohol ni edini dejavnik za zlorabo v zakonu, saj 80 % moških v vinjenem stanju ni nikoli udarilo svoje žene. Menita, da je tako alkohol kot nasilje v družini odraz nekega tretjega dejavnika, ki pa se lahko kaže na individualni, strukturni ali kulturni ravni. Na primer na kulturni ravni se nasilje lahko opravičuje preko norm, ki definirajo moškega kot glavo družine, nasilno obnašanje kot obliko moškosti in uživanje alkohola kot sprejemljivo moško obnašanje (Filipčič, 2002).

4.3 RAZUMEVANJE TEMATIKE IN NJENA POGOSTOST

Pri naslednjem vprašanju sem anketirance in anketiranke spraševala po tem, ali sploh poznajo izraz »nasilje v domačem okolju«. 79 % je odgovorilo, da izraz poznajo, 21 % pa izraza ni poznalo. Bila sem presenečena, da v bistvu kar precej ljudi tega izraza ni poznalo. Menim, da če bi spraševala po nasilju v družini, da bi bil odstotek ljudi, ki izraz poznajo, višji. Kasneje sem spraševala po tem, kako razumejo izraz nasilje v domačem okolju. V večini so ljudje zelo podobno definirali nasilje v domačem okolju, naštela bom najpogostejše in najzanimivejše odgovore in sicer:

»nasilje v družini«,

»nasilje, ki se dogaja v domačem okolju – doma«,

»izživljanje nad osebami, ki so del tvoje družine«,

»nasilna dejanja fizičnega in psihičnega tipa na domu žrtve ali v okolici kjer živi in se giblje«,

»da nasilnež in žrtev živita v istem gospodinjstvu«,

»nasilje, ki se dogaja za štirimi stenami doma, v relaciji: starš – otrok, otrok – starš, med partnerji, med sorojenci«,

»da nekdo išče moč, nadvlado z nasiljem (po navadi moški nad svojo partnerico)«,

»nasilje v okolici rojstnega kraja ali v njem samem« in »da storilec vrši fizično, psihično nasilje doma oz. v okolju, ki mu je poznan«.

21 oseb na to vprašanje ni odgovorilo, kar predstavlja dve osebi manj od tistih, ki so prej odgovorili, da ne poznajo izraza. Menim, da so ljudje izraz »nasilje v domačem okolju« večinoma dobro razumeli. Sama izraz definiram kot kakršno koli obliko nasilja znotraj okolja, v katerem bi se morala počutiti varno. To okolje mi predstavlja družina, partner in pa tudi krog prijateljev in prijateljic. V angleščini se uporablja izraz »domestic abuse« ali »domestic violence«, Združeni narodi ga definirajo kot vzorec obnašanja v odnosu, kjer ima nekdo premoč nad drugim. Zloraba je lahko fizična, psihična, ekonomska, spolna ali pa se kaže v obliki groženj in ustrahovanja žrtve. Nasilje se lahko zgodi komurkoli ne glede na raso, spol, starost, spolno usmerjenost ali versko pripadnost. Lahko se pojavi znotraj družine, med poročenimi ali neporočenimi partnerji in pa med ljudmi, ki imajo kakršenkoli drug bližnji odnos (What Is Domestic Abuse?, b.d.).

Naslednje vprašanje se je nanašalo na vrsto nasilja, in sicer za katero vrsto nasilja anketiranci in anketiranke menijo, da je najpogostejša. 82 % je mnenja, da je najpogostejše psihično nasilje, sledi mu fizično nasilje (15 %) in pa ekonomsko nasilje (3 %). Spolnega nasilja ni nihče od anketirancev in anketirank označil za najpogostejšo vrsto nasilja. Pomembno se mi zdi izpostaviti, da se, ko govorimo o uradni statistiki o nasilju, zavedamo, da intimno partnersko nasilje in nasilje v družini zelo pogosto ostaneta neprijavljena. Popolnoma točni podatki nam torej niso na voljo. V spominu so mi ostale besede Katje Bašič iz gostujočega predavanja na fakulteti, da se moramo, čeprav podatki policije in drugih nevladnih organizacij v zadnjih letih kažejo postopno zmanjševanje nasilja, socialni delavci zavedati, da temu ni tako in da je nasilja še vedno ogromno. Edina razlika je v tem, da se ga ne prijavlja in da več kot očitno strokovnjaki počnemo nekaj narobe, da si žrtve ne upajo povedati svoje zgodbe in nasilja prijaviti.

NAJPOGOSTEJŠA VRSTA NASILJA PO MNENJU ANKETIRANK IN ANKETIRANCEV

■ psihično nasilje ■ fizično nasilje ■ ekonomsko nasilje ■ spolno nasilje

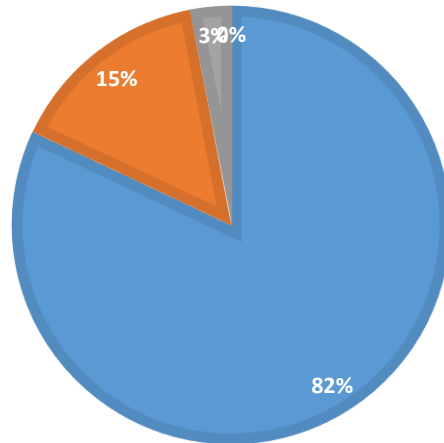

Tabela 2: Vrste nasilja

Ključne ugotovitve *Nacionalne raziskave o pojavnosti nasilja v zasebni sferi in partnerskih odnosih* (2010) so, da je vsaka druga ženska (56,6 %) od petnajstega leta dalje doživela eno od oblik nasilja. Najpogostejša vrsta nasilja je bilo psihično nasilje (49,3 %), potem fizično (23 %), ekonomsko (14,1 %) in na koncu spolno (6,5 %). Pregledala sem tudi policijsko poročilo za leto 2020 in ugotovila, da je v tem letu policija obravnavala 1557 kaznivih dejanj zoper življenje in telo. Čeprav število kaznivih dejanj upada, pa je bilo zaradi aktualnih razmer s koronavirusom v letu 2020 storjenih več ubojev ali umorov v okoljih, kjer je bilo že v preteklosti prisotno nasilje v družinski ali zunajzakonski skupnosti. V letu 2019 pa se je po podatkih policije več kot enkrat na dan zgodila neka vrsta spolnega nasilja, saj je bilo prijavljenih 467 primerov spolnega nasilja, od tega 36 prijav posilstva (Statistika o nasilju, b.d.).

Kot zanimivost bi tu izpostavila, da sem z moškim delom svojih prijateljev govorila o rezultatih, katera vrsta nasilja je najpogostejša, in fantje so menili, da so moški zelo pogosto žrtve psihičnega nasilja s strani žensk in da se tega premalo zavedamo. Da dekleta še posebej v partnerskih odnosih pogosto manipuliramo s fanti, da smo pogosto verbalno žaljive in da se to nikoli ne obravnava kot nasilje ampak kot del partnerskega odnosa, kjer mora fant enostavno potrpeti in tolerirati takšno vedenje. Izpostavili so še, da si tudi v prijateljskih odnosih dekleta večkrat dovolimo biti žaljiva do fantov, od njih pa se pričakuje, da so do nas spoštljivi in prijazni.

Sledil je sklop treh vprašanj, s katerim sem želela ugotoviti, ali je nasilje v domačem okolju po mnenju prebivalcev Trbovelj pogost pojav. Na vprašanje »Ste že kdaj bili priča nasilju v domačem okolju?« je 49 % vprašanih odgovorilo pritrdilno. 79 % je odgovorilo, da poznajo osebo, ki je doživela nasilje v domačem okolju. Na zadnje vprašanje v tem sklopu »Ste se kdaj počutili kot žrtev nasilja v domačem okolju?« pa je 35 % odgovorilo pritrdilno, 14 % odstotkov pa ni prepričanih. Pritrdilno je odgovorilo 27 žensk in 11 moških. Med tistimi, ki pa niso prepričani, ali so bili žrtve nasilja, pa je 11 žensk in 4 moški. Menim, da lahko za večino anketirancev, ki niso povsem prepričani, ali so bili žrtev nasilja ali ne, sklepamo, da so to bili, saj je več kot očitno prišlo do nekega dogodka, ki je pri njih pustil nek nelagodni občutek in se ga spominjajo ter vedo, da se ne bi smel zgoditi.

4.4 POSLEDICE NASILJA V DOMAČEM OKOLJU

Pri naslednjem vprašanju sem sodelujoče prosila, da izberejo tri posledice, za katere so mnenja, da jih žrtve nasilja v domačem okolju najpogosteje utrpijo. Po mnenju anketirancev in anketirank je to v največji meri strah (63 %), občutek nemoči in nesposobnosti (54 %) in slaba samopodoba (53 %). Sledijo težave v duševnem zdravju (46 %), občutek krivde in prevzemanje odgovornosti za nasilje (39 %) ter zapiranje vase in osamljenost (35 %). Kot najmanj pogosti posledici pa so ljudje izbrali sram (26 %) in pa zatekanje k alkoholu / drogam (20 %).

Kot sem že omenila, sem obvezno prakso kar trikrat opravljala na Centru za socialno delo v Trbovljah. Tekom prakse sem se pogosto srečevala z žrtvami nasilja, to so bile v skoraj vseh primerih ženske, ki so najpogosteje poročale o tem, da jih je strah, da se bojijo za lastno življenje in da se počutijo nemočne. Zver Makovec (b.d.) ugotavlja, da ima kakršnakoli oblika nasilja lahko posledice za zdravstveno stanje žrtve in da so te posledice lahko fizične ali psihosomatske. Ženske, ki so bile žrtve fizičnega nasilja, so pozneje v življenju kazale znake posttravmatske stresne motnje. Nasilje pušča posledice tudi na področju duševnega zdravja. Žrtve nasilja lahko postanejo depresivne, anksiozne, izgubljajo spomin in začnejo zlorabljati alkohol ali droge. Prav tako se žrtvi lahko zniža samospoštovanje, razvije bolj soodvisno samopodobo, ima samomorilska nagnjenja in začne iskati tvegane situacije (Zver Makovec, b.d.).

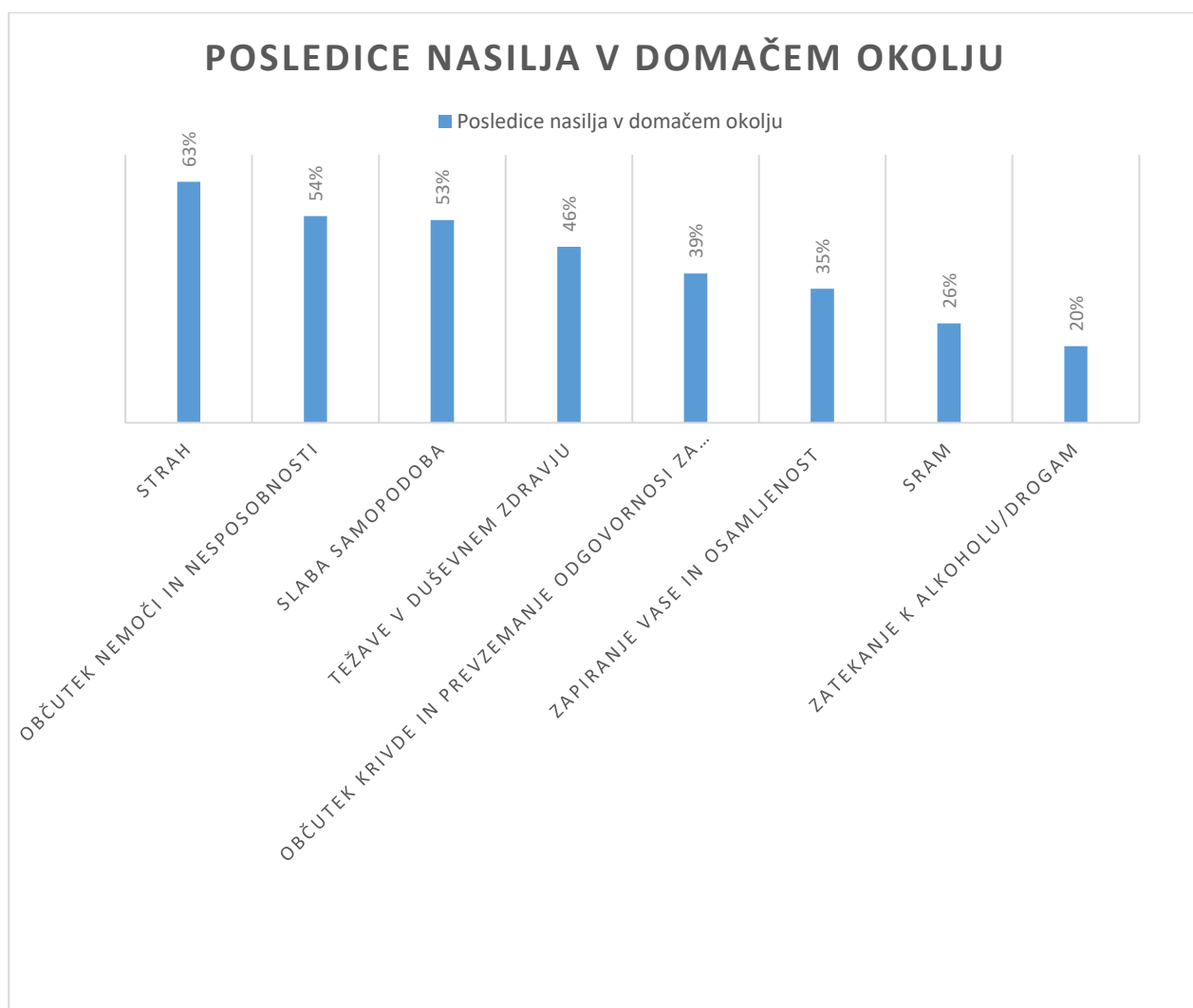

Tabela 3: Posledice nasilja v domačem okolju

4.5 STEREOTIPI O NASILJU V DOMAČEM OKOLJU

Raziskovala sem tudi, v kolikšni meri se anketiranci in anketiranke strinjajo s stereotipi o nasilju v domačem okolju. Pripravila sem 8 stereotipnih trditev, anketiranci in anketiranke pa so v spletni anketi označili, v kolikšni meri se strinjajo z vsako posamezno trditvijo.

S prvo trditvijo »Danes je nasilje v domačem okolju redek pojav, to se je bolj dogajalo v preteklosti, ko so bili ljudje bolj nasilni.« se ni strinjalo 75 % anketiranih ljudi, neodločenih je bilo 22 %, 3 osebe (3 %) pa so se s trditvijo strinjale.

Pri drugi trditvi »Ženske izzivajo nasilje s svojim vedenjem in si zaslužijo udarce, če ne ubogajo svojih mož«, je 94 % sodelujočih izrazilo nestrinjanje, 5 % je bilo neodločenih (od tega 4 moški in ena ženska), 2 osebi pa sta se strinjali s to trditvijo (presenetljivo obe ženskega spola). Plaz

(2014, str. 77-80) pravi, da to prepričanje jasno kaže, da je nasilje družben problem, ki je globoko zakoreninjen in povezan z vzgojo žensk in moških in njihovo samopodobo. Tak način razmišljanja kaže, kako družba povezuje zakon, spolnost, lastnino in nasilje. Nihče si ne zasluži nasilja, čeprav povzročitelji vedno najdejo nek izgovor za svoje početje. Za povzročitelja je lahko kakršno koli žrtvino obnašanje ali dejanje vzrok za nasilje (Plaz, 2014, str. 77 – 80).

Z naslednjo trditvijo »Če bi žrtev želela zapustiti povzročitelja nasilja, bi to lahko tudi storila.« se je 26 % sodelujočih strinjalo, 20 % se ni strinjalo, 54 % pa je bilo neodločenih. Dejstvo je, da je izhod iz nasilnega odnosa težak. Ko sem se sama prvič na praksi srečala z žrtvijo nasilja, sem se potihoma tudi spraševala, zakaj enostavno ne odide. Razlogov za to je več, ampak najpogosteje so žrtve vpete v začaran krog nasilja. Zaviršek (1998, str. 8) pravi, da žrtve nasilja menijo, da se nasilje dogaja samo njim, da jim nihče ne bo verjel, da se nimajo pravice upreti, da, če bodo nasilje prijavile, se bo le-to še stopnjevalo, in da jih bo povzročitelj nasilja ubil.

S trditvijo »Ženske so z zakoni dovolj zaščitene pred nasiljem v domačem okolju.« se ni strinjalo 62 % ljudi, 30 % je bilo neodločenih, 8 % pa se je s trditvijo strinjalo, kar predstavlja 3 ženske in 6 moških. Plaz (2014, str. 79) pravi, da je res, da se zakonodaja glede nasilja zaostre, ampak policija še vedno okleva pri posredovanju, ko gre za zasebno sfero. Mnoge države po svetu še vedno ne nudijo posebne zaščite za žrtve nasilja v družini. Prav tako veliko držav še vedno ne obravnava posilstva (na splošno) kot kaznivo dejanje. Tudi pri nas nekateri sodniki in sodnice še danes gledajo na pretepanje v družini kot normalen del družinskega življenja, kar se kaže tudi v razsodbah (Plaz, 2014, str. 79).

ŽENSKE SO Z ZAKONI DOVOLJ ZAŠČITENE PRED NASILJEM V DOMAČEM OKOLJU

■ Ne strinjam se ■ Neodločeni ■ Strinjam se

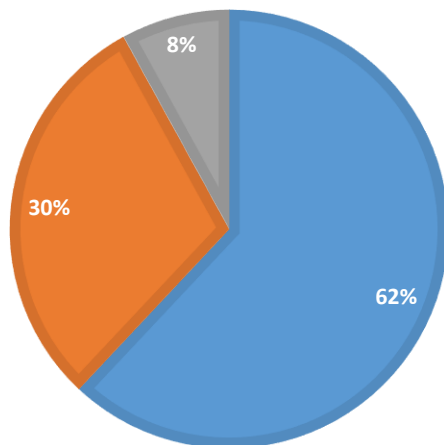

Tabela 4: Ženske so z zakoni dovolj zaščitene pred nasiljem v domačem okolju

S stereotipno trditvijo »Nasilje v domačem okolju je povezano z alkoholizmom in alkohol je vzrok nasilja.« se je strinjalo 35 % ljudi, 56 % je bilo neodločenih, 9 % pa se s trditvijo ni strinjalo. Kot sem že prej omenila, je alkohol pri nasilju lahko prisoten, ni pa to vzrok za nasilje. Kuhar (1999) pravi, da alkoholizem ni primarni vzrok za nasilje, lahko pa ga spodbudi. Tudi oseba, ki je zdravljen alkoholik, lahko nadaljuje z uporabo nasilja, če svoji nasilnosti ni posvetil posebne pozornosti (Kuhar idr., 1999).

S trditvijo »Žrtve nasilja so neizobražene in po navadi predstavljajo nekvalificirano delovno silo.« se ni strinjalo 67 % anketirank in anketirancev, 28 % je bilo neodločenih, 5 % pa se je s trditvijo strinjalo, kar je predstavljalo 3 ženske in 2 moška. Ponovno sem bila presenečena nad tem, da se je več žensk strinjalo s to stereotipno trditvijo. Potrebno se je zavedati, da nasilje ne izbira in se lahko zgodi komurkoli, ne glede na njegovo oz. njeno poklicno kariero.

S predzadnjo trditvijo »Povzročitelja nasilja lahko prepoznamo takoj, saj niso prijetni in šarmantni.« se ni strinjalo 78 % ljudi, neodločenih je bilo 18 %, 4 % pa so se s trditvijo strinjali. Pogostokrat prevlada zmotno prepričanje, da bi nasilneža lahko prepoznali že na prvi pogled, saj je videti »zloben«. Policisti pa poročajo o tem, da so najpogostejše povzročitelji nasilja uglajeni, prijazni moški, ki jih povabijo v stanovanje, skuhamo kavo in se delajo povsem nevednega o kakršnemkoli nasilju (Plaz, 2014, str. 80).

Z zadnjo trditvijo »Nasilje v domačem okolju je značilnost družin, ki pripadajo nižjemu sloju. Gre za siromašne in neizobražene ljudi.« se ni strinjalo 73 % udeležencev in udeleženk v spletni anketi, 25 % je bilo neodločenih, 3 % pa so se s trditvijo strinjali. Maja Plaz (2014, str. 78) pravi, da nasilje ne pozna meja in se dogaja v vseh družbenih razredih in slojih. Razlika je le v tem, da je mogoče v nižjih slojih bolj transparentno, saj imajo še druge pridružene težave kot npr. ekonomska nestabilnost. Družine iz višjih slojev pa redkeje prijavljajo nasilje, saj imajo po navadi povzročitelji nasilja večjo družbeno moč in so žrtve zaradi tega mnenja, da se jih ne bi jemalo resno in da bodo s prijavo situacijo le še poslabšale (Plaz, 2014, str. 78).

4.6 RAZLOGI ZA OSTAJANJE OZ. VRAČANJE V NASILNI ODNOS

Pri tem vprašanju sem raziskovala v kolikšni meri se prebivalke in prebivalci Trbovelj strinjajo z razlogi za ostajanje oz. vračanje v nasilno okolje / odnos.

Razlogov za ostajanje in vračanje v nasilno okolje ali odnos je veliko, v spletnem vprašalniku sem izpostavila le tiste, ki so se meni osebno zdeli najpogostejši in najzanimivejši:

➤ Spomin na dobre stare čase:

32 % anketirancev in anketirank se je strinjalo, da žrtve ostanejo ali pa se vrnejo v nasilno okolje ali odnos zaradi spominov, kako je bilo včasih, 30 % je bilo neodločenih, 18 % se jih ni strinjalo, 20 % pa se sploh ni strinjalo s tem razlogom.

➤ Družbena pričakovanja:

10 % udeležencev in udeleženk se je popolnoma strinjalo, da žrtve v nasilnem odnosu ostajajo zaradi družbenih pričakovanj, 45 % se je s tem razlogom strinjalo, 23 % je bilo neodločenih, 14 % se ni strinjalo, 9 % pa se sploh ni strinjalo.

➤ Zanikanje nasilja:

9 % anketirancev se je popolnoma strinjalo, da žrtve nasilnega odnosa ne zapustijo, ker zanikajo obstoj nasilja, 65 % se je s tem razlogom strinjalo, 19 % je bilo neodločenih, 5 % se ni strinjalo, 2 % pa se sploh nista strinjala.

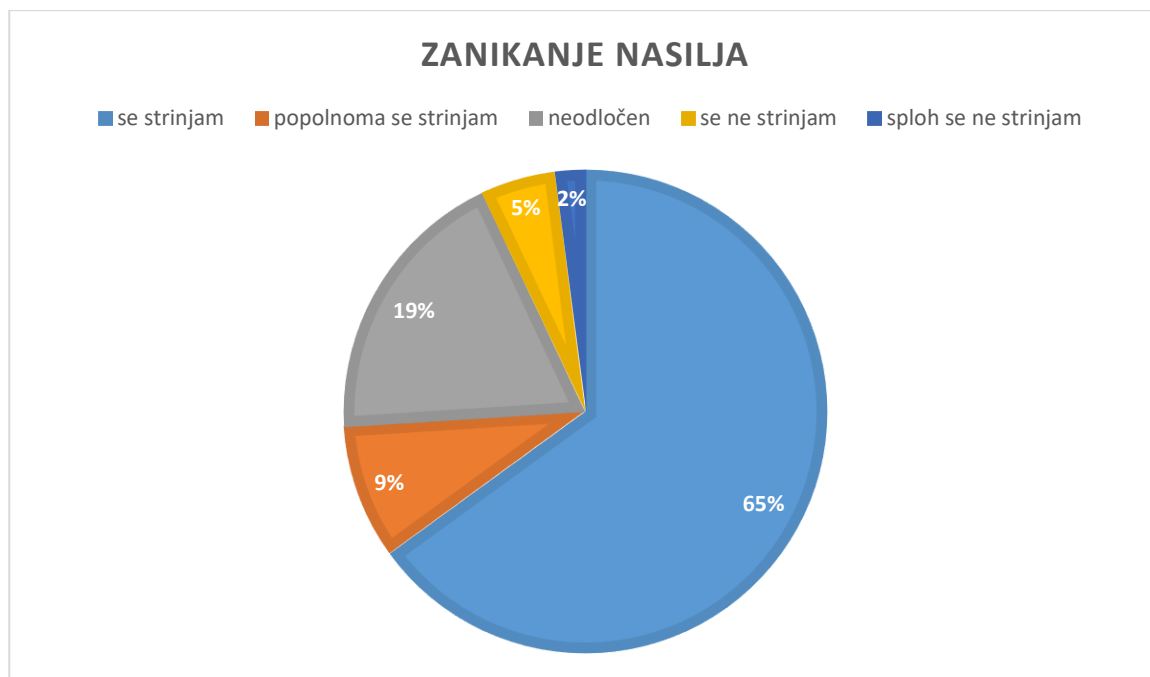

Tabela 5: Razlog za ostajanje v nasilnem odnosu - zanikanje nasilja

- Strah zaradi groženj z umorom ali še večjim nasiljem:
S tem razlogom se je popolnoma strinjalo 23 % anketirancev, 49 % se jih je strinjalo, 23 % jih je bilo neodločenih, 5 % se jih ni strinjalo in 1 oseba (1 %) se sploh ni strinjalo.
- Žrtev verjame, da se nasilje ne bo več ponovilo:
8 % anketirancev se je popolnoma strinjalo s tem razlogom za ostajanje oz. vračanje v nasilno okolje, 60 % se je z njim strinjalo, 20 % je bilo neodločenih, 9 % se ni strinjalo, 3 % pa se sploh ni strinjalo.
- Strah pred osamljenostjo:
S tem razlogom se je popolnoma strinjalo 14 % udeležencev in udeleženk spletne ankete, 55 % se jih je strinjalo, 15 % je bilo neodločenih, 13 % se ni strinjalo in 3 % se sploh niso strinjali.
- Pomanjkanje samospoštovanja in zaupanja vase:
26 % anketiranih se je popolnoma strinjalo s tem razlogom, 55 % se jih je strinjalo, 12 % je bilo neodločenih, 6 % se ni strinjalo, 1 oseba (1 %) pa se sploh ni strinjala.
- Fizična in psihična izčrpanost:
Večina anketirancev in anketirank (47 %) se je s tem razlogom strinjala, 16 % se jih je popolnoma strinjalo, 24 % anketiranih je bilo neodločenih, 10 % se ni strinjalo in 3 % se sploh niso strinjali s tem razlogom.

➤ Revščina in brezposelnost:

Da je to pogost razlog za ostajanje oz. vračanje v nasilno okolje, se je strinjala večina (53 %) anketiranih, 10 % se jih popolnoma strinjalo, 25 % je bilo neodločenih, 11 % se jih ni strinjalo in 1 % se sploh ni strinjal.

➤ Vera in običaji:

Večina, 43 % anketiranih se je strinjala, da se žrtve vračajo v nasilno okolje zaradi vere in običajev, 11 % se jih je s tem razlogom popolnoma strinjalo, 22 % je bilo neodločenih, 16 % se s tem ni strinjalo, 8 % pa se s tem razlogom sploh ni strinjalo.

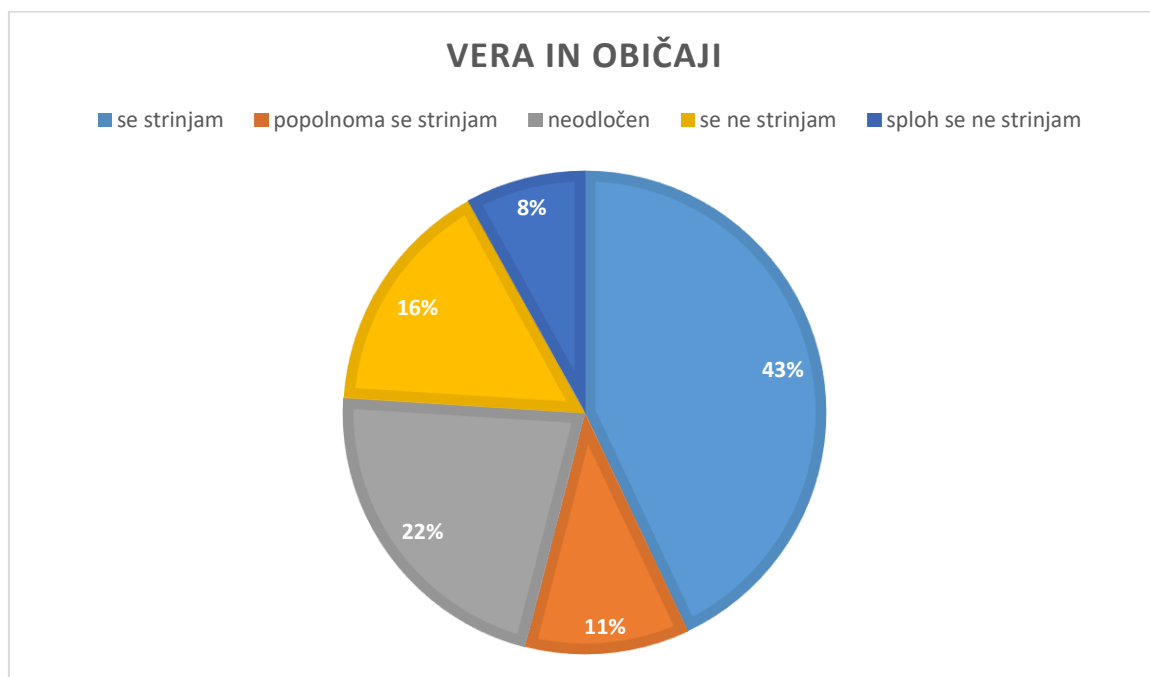

Tabela 6: Razlog za ostajanje v nasilnem odnosu - vera in običaji

➤ Pomanjkanje učinkovitih institucij, ki bi žrtev zaščitile:

15 % anketirank in anketirancev se je popolnoma strinjalo, da žrtve ostajajo v nasilnem okolju zaradi pomanjkanja učinkovitih institucij, 41 % se jih je s tem razlogom strinjalo, 29 % je bilo neodločenih, 10 % se s tem razlogom ni strinjalo in 5 % se sploh ni strinjalo.

Potrebno se je zavedati, da si osebi v nasilnem odnosu ne delita le nasilnih trenutkov. Odnos med žrtvijo in povzročiteljem nasilja je veliko bolj kompleksen, označujejo ga obojestranska naklonjenost, čustvena navezanost, skupni dogodki in ekonomska vlaganja, kar vse še dodatno otežuje odhod žrtve iz nasilnega odnosa oz. okolja (Plaz, 2014). Johnson (1995) ugotavlja, da je povprečna doba zlorabljanja, preden žrtev zapusti povzročitelja, sedem let. Gre za

dolgotrajen proces in žrtve, ki nasilje doživljajo vsakodnevno, o nasilju tudi najdlje molčijo, saj se naučijo različnih strategij preživetja.

Pomembno se mi zdi izpostaviti, da se kot družba ne bi smeli spraševati, zakaj žrtve tako dolgo ostajajo v nasilnem okolju, ampak kako sploh zberejo toliko poguma in moči, da povzročitelja zapustijo (Plaz, 2014).

4.7 POMOČ S STRANI ORGANIZACIJ, DRUŠTEV IN INSTITUCIJ V TRBOVLJAH

V tem sklopu sem raziskovala, na koga bi se prebivalci in prebivalke Trbovelj obrnili v primeru nasilja v domačem okolju, ali menijo, da imamo v našem kraju ustrezno obravnavo za podporo in pomoč žrtvam nasilja, kaj bi storili sami, če bi bili žrtev nasilja, ali smo v Trbovljah dovolj ozaveščeni o nasilju v domačem okolju in kaj bi bilo po njihovem mnenju še potrebno narediti na tem področju.

Prebivalke in prebivalce Trbovelj sem spraševala, na koga vse se lahko po njihovem mnenju obrne žrtev nasilja v domačem okolju, možnih je bilo več odgovorov. Največ anketirancev in anketirank (76 %) se je odločilo za policijo in prijatelje. Nekoliko manj (75 %) se jih je odločilo za center za socialno delo, 55 % pa za šolsko svetovalno delavko ali učiteljico. Najmanj anketirancev pa je menilo, da se žrtev lahko obrne na zdravnika (50 %) ali na nevladne organizacije (46 %).

Presenetilo me je, da so anketirani pogosto izbrali policijo, saj se mi zdi, da v zadnjih časih zaupanje v policijo zelo pada, kar pričajo tudi javnomnenjske raziskave (Al. Ma., 2021). Sama sem sicer imela priložnost v času prakse biti prisotna na intervencijah skupaj s policisti in sem vedno z njimi imela pozitivne izkušnje, sploh kadar se je posredovalo v primerih nasilja nad otroci. Ampak na splošno, ker poznam svoj rojstni kraj in negativno nastrojenost prebivalcev zoper policijo, me je ta odgovor zato presenetil. Nisem pa bila presenečena, da so se ljudje najmanj odločali za nevladne organizacije, saj le-teh v Trbovljah nimamo, kar sama vidim kot veliko pomanjkljivost.

Na vprašanje, če menijo, da žrtve nasilja v domačem okolju dobijo ustrezno podporo in pomoč je 11 % anketirancev odgovorilo pritrdilno, 33 % jih je menilo, da ne, 56 % pa ni vedelo. Med tistimi, ki so menili, da žrtve dobijo ustrezno podporo in pomoč, je bilo 8 žensk in 4 moški. Med tistimi, ki so bili mnjenja, da žrtve ne dobijo ustrezne podpore, pa je bilo 24 žensk in 12 moških.

Sodelujoče v spletni anketi sem pozvala, da sami napišejo, na koga bi se obrnili, če bi se znašli v situaciji, kjer bi doživljali nasilje v domačem okolju. Sodelujoči so v večini pisali, da bi se obrnili na policijo, center za socialno delo, prijatelje, nekateri so navajali tudi nevladne organizacije in pa različne kombinacije s starši, policijo in CSD.

Ena izmed udeleženk je kot odgovor navedla: *»Odvisno od vrste in stopnje nasilja. Težko je definirati, zaradi tega, ker se velikokrat zgodi to, da žrtev končno zbere pogum in se obrne na potrebne organe in naleti na zaprta vrata, zaradi pomanjkanja dokazov, prijavljenih skupin gospodinjstev, zakreditiranih nepremičnin ... Prijatelji in družina ti od vseh oblastnih organov pomagajo najučinkoviteje in najhitreje, po mojih izkušnjah.«* Zanimiv odgovor pa se mi je zdel še od ene anketiranke: *»Ne vem, pristojne službe so premalo učinkovite in po navadi ukrepajo, ko je že prepozno.«* Obe udeleženci sta s svojim odgovorom pokazali določeno nezaupanje v obstoječe institucije in pristojne organe. Menim, da bi to nezaupanje lahko bil eden izmed glavnih problemov v obravnavi nasilja v domačem okolju. Če že splošna populacija ne zaupa organom, ki bi nudili podporo in pomoč žrtvam, kako se lahko to zaupanje pričakuje od žrtev nasilja.

Na vprašanje »Ali menite, da smo v Trbovljah dovolj ozaveščeni o tematici nasilja v domačem okolju?« je 68 % sodelujočih odgovorilo, da ne, in 32 %, da smo dovolj ozaveščeni. Da smo dovolj ozaveščeni o problematiki nasilja, je pritrdilno odgovorilo 22 žensk in 13 moških, kar me je malce presenetilo, saj sem pričakovala, da bo število žensk nižje.

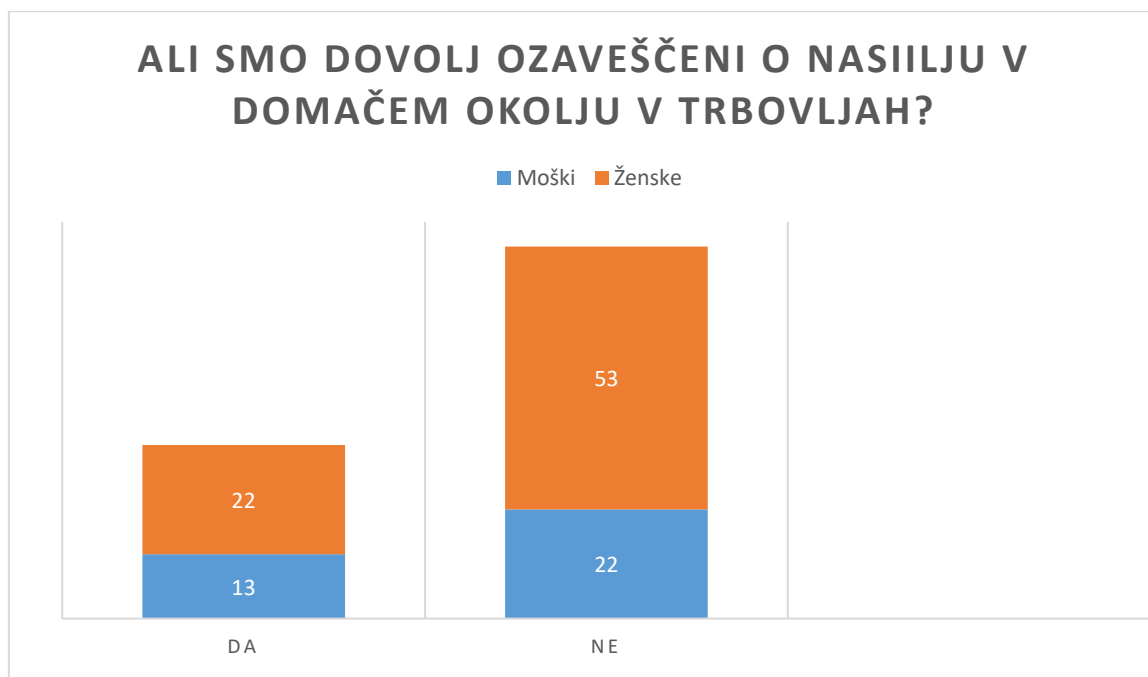

Tabela 7: Ozaveščenost o nasilju v domačem okolju v Trbovljah

Sodelujoče sem tudi prosila, naj v primeru, da menijo, da nismo dovolj ozaveščeni o problematiki nasilja v domačem okolju, sami podajo nekaj predlogov, kaj bi bilo na tem področju še potrebno narediti. Navajam nekaj citatov:

»Obveščanje po socialnih omrežjih, da se nasilje mora prijaviti.«

»Izredna predavanja v šoli – obvezne izbirne vsebine.«

»Zdi se mi, da smo večkrat priča nasilju v družinah (npr. slišimo dretje sosedov, zmerjanje, ali pa nam kdo pove, kaj se je zgodilo), a se prevečkrat obrnemo stran. V takšnih primerih bi morali informacijo posredovati pristojnim. Better safe than sorry.«

»Žrtve pogosto sploh ne vedo, da so žrtve nasilja oz. se s tem sprijaznijo, ker mislijo, da tako pač mora biti in da bodo v primeru, ko se komu zaupajo, stvari le še slabše. Morda bi lahko organizirali več delavnic in izobraževanj že od OŠ naprej, kjer bi otroci lahko spoznali kaj je prav in kaj ne, ter kam se lahko obrnejo po pomoč. Organi pomoči pa bi seveda morali prisluhniti in pomagati in se ne obrniti stran.«

»Več oglaševanja, ozaveščanja, narediti kak dogodek na to temo.«

»Ustanoviti organizacijo za pomoč ogroženim in prizadetim.«

»Premalo je prijav in prepogosto smo tiho o tem kaj se dogaja pri sosedih, četudi vidimo in slišimo kakšno je stanje. Morali bi ponuditi pomoč.«

»Izobraževanje o temi, deljenje informacij, letakov, predavanja v izobraževalnih institucijah pa tudi na delovnem mestu. Mediji bi tudi lahko več o tem govorili.«

»Psihično nasilje je zelo pogost pojav, po navadi bolj neprepoznaven, zato tudi žrtve ne vedo, da so žrtve ali pa se pač sprijaznijo. Obesiti bi bilo potrebno kakšen plakat in pa organizirati kakšno predavanje.«

»Preveč se poudarja fizično nasilje. Ni govora o psiholoških dejavnikih, spolnih zlorabah, ki jih najdemo v vsakem drugem bloku, nezmožnost uiti iz razmerja zaradi materialne odvisnosti. Vse vrste nasilja se stopnjujejo, fizično nasilje se najhitreje opazi, drugih vrst pa ne tako hitro, ker ljudje svoje hibe in pomanjklivosti pred družbo skrivamo. Žrtev se tako zapira sama vase, ker jo družba obsoja. Potrebno bi bilo imeti zaupanja vredne institucije in pa ljudi, ki žrtvam pomagajo k boljšem življenju.«

»Destigmatizirati žrtve ter o temi govoriti bolj odprto.«

»Ozaveščati s poudarkom na spreminjanju tolerance do nasilja.«

»Potrebno se je pogovarjati z žrtvami in odpreti društva za ta namen. V društvu pa morajo delati ljudje s srcem in ne zaradi tega da so tam.«

»Morda bi lahko na socialnih omrežjih prikazali kakšno anonimno vendar resnično zgodbo nasilja v domačem okolju. Menim, da se več ljudi odloči in angažira za rešitev problema, ki se dogaja blizu njega – se pravi lokalne zgodbe za lokalno prebivalstvo.«

»Težko je kaj narediti. Pomembna je prava vzgoja od otroštva! Mogoče to področje uvesti v osnovnošolski izobraževalni načrt.«

»Sama poznam večino primerov iz (žal) muslimanskih in pravoslavnih družin. Zelo dobro poznam primer dekleta, ki je normalno hodilo z nami v šolo. Konec gimnazije pa so jo zaprli doma, češ dokler te ne oženimo ne smeš študirat, ven hodit ... Ne krivim veroizpovedi, sem pa mnenja, da v krščanskem okolju morda iz čistega kljubovanja negativno »butne ven«. Dobro bi bilo nekako osvestiti tudi ženske, da pri nas so druge možnosti in to ravnanje preprosto ni dopustno. Mislim tudi, da bi bi pomagalo, če bi več moških govorilo o tem in takša dejanja GLASNO neodobraval.«

Nekateri sodelujoči so izpostavili, da bi bila za preprečevanje nasilja ključnega pomena sprememba vzgoje, s čimer se sama strinjam. Že v teoretičnem delu sem pisala o tradicionalni vzgoji in kako je na žalost še danes velik del družbe prepričan, da je pretepanje žensk in otrok upravičeno. Že od malih nog dečke učimo, da morajo biti močni, odločni in celo agresivni, deklice pa morajo biti nežne, čustvene in občutljive. Iz tega lahko razberemo, da deklice učimo da so pasivne, medtem ko naj bodo fantje aktivni (Božac Deležan 1999, str. 12). Menim, da takoj, ko smo postavljeni v pasivno vlogo, težko razumemo, da se nam dogaja nekaj, kar se nam ne bi smelo. Tako ženske, ki so pasivne in so žrtve nasilja, veliko pogosteje ostanejo v nasilnem odnosu, saj razloge za nasilje pripisujejo sebi in ne povzročitelju nasilja.

4.8 COVID 19 IN NASILJE V DOMAČEM OKOLJU

Glede na aktualno problematiko z epidemijo koronavirusa se mi je zdelo smiselno, da vključim tudi ta vidik v mojo magistrsko nalogo. Kot sem že omenila v teoretičnem delu, smo kot družba v letu 2020 in prvih nekaj mesecev leta 2021 veliko več časa morali preživeti doma, med štirimi stenami, in druženje je bilo prepovedano. Menim, da se nam je vsem svet malo postavil na glavo. Sama prihajam iz sicer zelo dobro urejene družine, kjer nasilje ni bilo nikoli

prisotno, pa sem kljub temu v času epidemije večkrat začutila neko napetost znotraj družine, kot da si gredo med seboj na živce in da vsak potrebuje majhen košček svobode, da se umakne in »ohladi«. Zaradi tega sem tudi začela razmišljati, kakšna mora biti situacija pri ljudeh, ki so že prej imeli slabše odnose znotraj svojega domačega okolja, in kako so sprejeti ukrepi vplivali na dinamiko znotraj teh družin. Postavila sem šest trditev o povezavi nasilja v domačem okolju z epidemijo koronavirusa in anketirane prebivalce in prebivalke Trbovelj prosila, da označijo, v kolikšni meri se strinjajo s temi trditvami.

S prvo trditvijo »Nasilje se običajno poveča v vseh kriznih situacijah, kar vključuje tudi epidemije.« se je strinjalo 55 % anketiranih, popolnoma se je strinjalo 27 %, neodločenih pa je bilo 15 %. S trditvijo se niso strinjale 3 osebe (3 %), 1 oseba (1 %) pa se sploh ni strinjala.

Z naslednjo trditvijo »Žrtve nasilja so predvsem ženske, otroci in stari ljudje.« se je strinjalo 64 % anketiranih, 17 % se jih je popolnoma strinjalo, 12 % je bilo neodločenih. 6 % se s trditvijo ni strinjalo, ponovno pa se 1 oseba sploh ni strinjala s to trditvijo.

S trditvijo »Zaradi epidemije so družinski člani prisiljeni več časa preživeti skupaj in imajo manj možnosti za umik, kar pa predstavlja tveganje za nasilje.« se je strinjalo 47 % anketiranih in popolnoma strinjalo kar 35 %. Neodločenih je bilo 12 %, 5 % se s trditvijo ni strinjalo in 1 % se sploh ni strinjal s trditvijo.

S četrto trditvijo »Zaradi epidemije je veliko ljudi ostalo brez službe, doživljajo visoko stopnjo stresa, kar pa lahko nasilje intenzivira ali pa se le ta pojavi tam, kjer ga prej ni bilo.« se je strinjalo 56 % anketirancev in anketirank, 28 % se jih je popolnoma strinjalo, 14 % pa je bilo neodločenih. S trditvijo se ni strinjala ena oseba, prav tako se ena oseba sploh ni strinjala.

S predzadnjo trditvijo »V času epidemije se je zaradi šolanja od doma povečalo tudi število primerov nasilja nad otroki.« se je strinjalo kar 50 % udeležencev in udeleženek spletne ankete, 23 % se je popolnoma strinjalo s to trditvijo, 22 % pa je ostalo neodločenih. 5 % oseb se s to trditvijo ni strinjalo.

Z zadnjo trditvijo »Epidemija je prinesla tudi nove oblike nasilja, saj povzročitelji zlorablajo ukrepe za zaježitev epidemije, da še povečajo nadzor nad žrtvijo.« se je strinjalo 40 % anketirank in anketirancev, 27 % se je popolnoma strinjalo, 26 % pa je bilo neodločenih. 5 % oseb se s trditvijo ni strinjalo, ena oseba pa je odločno nasprotovala tej trditvi.

Ugotovila sem, da se z izjemo predzadnje trditve, ki se nanaša na šolanje na domu, pri vsaki trditvi najde po ena oseba, ki trditvi ostro nasprotuje. Zanimalo me je, če gre v vseh primerih

za isto osebo, in ugotovila sem, da ne. Pri prvi, tretji in četrti trditvi gre za tri različne moške, pri drugi in šesti pa za dve različni ženski.

Mnenja sem, da je epidemija koronavirusa močno vplivala na odnose znotraj družin, partnerstev in konec koncev tudi prijateljskih skupin. Ljudje smo družabna bitja, ki za svoje čimbolj kvalitetno življenje potrebujemo družbo in druženje. Spremembe, ki smo jih morali narediti za dobrobit družbe, so na nekatere posameznike vplivale bolj kot na druge. Moje ugotovitve potrjuje tudi policijsko letno poročilo za leto 2020, v katerem je pribeleženo, da je bilo v času omejevalnih ukrepov za preprečevanje širjenja epidemije storjenih več ubojev oz. umorov v okoljih, kjer je bilo nasilje že prej prisotno (obravnavali so kar 7 tovrstnih primerov) (Ministrstvo za notranje zadeve, 2021).

5. SKLEPI

- V moji raziskavi je sodelovalo občutno več žensk kot moških, kar pripisujem temu, da se moškimi tema nasilja v domačem nasilju ne zdi tako pomembna kot ženskam. Ženske so prav tako veliko pogostejše žrtve nasilja in se zaradi tega s temo lažje poistovetijo in o njej podajo svoje mnenje.
- V anketi je sodelovalo največ ljudi iz starostne skupine od 21 do 40 let. Menim, da je do tega prišlo zato, ker sem anketo delila na socialnem omrežju Facebook, na katerem so najbolj aktivni ljudje iz te starostne skupine.
- Anketirani prebivalci in prebivalke Trbovelj menijo, da so povzročitelji nasilja večkrat moški in žrtve so v večini primerov ženske in otroci.
- Anketirani prebivalci in prebivalke Trbovelj glavni razlog za nasilje vidijo v alkoholu in zlorabi prepovedanih substanc. Menijo pa, da izguba službe ni pogost razlog za nasilje v domačem okolju.
- 79 % anketirancev in anketirank je poznalo izraz nasilje v domačem okolju in ga tudi ustrezno definiralo. Iz tega lahko sklepam, da smo prebivalci in prebivalke Trbovelj po večini seznanjeni s problematiko nasilja v domačem okolju, ampak vedno je prostor za napredek in dodatno ozaveščanje.
- Po mnenju anketiranih prebivalk in prebivalcev Trbovelj je psihično nasilje najpogostejša oblika nasilja v domačem okolju (82 %). Za spolno nasilje ni glasoval nihče, kar bi lahko pomenilo, da menijo, da se spolno nasilje v domačem okolju ne dogaja. Verjetno bo potrebno dodatno ozaveščanje, da je prostor spolnega nasilja največkrat domače okolje, in se dogaja s strani osebe, ki je žrtvi blizu in jo pozna, in ne sredi temne ulice s strani neznanca.
- Po mnenju anketirank in anketirancev je najpogostejša posledica, ki jo utрпи žrtev nasilja v domačem okolju, strah.
- 79 % udeleženk in udeležencev pozna osebo, ki je doživela vsaj eno izmed vrst nasilja v domačem okolju, kar bi lahko nakazovalo, da je nasilje v Trbovljah kar precej pogost pojav. Tudi 49 % anketirancev in anketirank je že bilo priča nasilju. Kot žrtev nasilja pa se je počutilo 35 % ljudi, ki so se udeležili raziskave, od tega 27 žensk in 11 moških.
- Glede na strinjanje oz. nestrinjanje s stereotipnimi trditvami, lahko sklepam, da so anketirani prebivalci in prebivalke Trbovelj uspešno prepoznali stereotype.
- Kar se tiče razlogov za ostajanje oz. vračanje v nasilno okolje ali odnos se je največ anketiranih nagibalo k temu, da žrtve nasilja ostajajo zaradi pomanjkanja

samospoštovanja in zaupanja vase, ker pogosto nasilje zanikajo in pa zaradi strahu pred grožnjami, da bo sledilo še več nasilja ali celo še kaj hujšega.

- 52 % anketirancev in anketirank je odgovorilo, da je nasilje v domačem okolju v Trbovljah pogost pojav.
- Po mnenju prebivalcev in prebivalk se žrtve nasilja lahko obrnejo na policijo, prijatelje in na center za socialno delo. Tudi sami bi se najpogosteje obrnili na eno izmed teh treh možnosti, če bi se znašli v situaciji, kjer bi doživljali nasilje.
- 33 % anketiranih oseb meni, da žrtve nasilja v domačem okolju v Trbovljah ne dobijo ustrezne podpore in pomoči, 56 % pa ne ve, ali dobijo žrtve ustrezno pomoč. Na podlagi teh rezultatov bi bilo potrebno preveriti, ali so podporne mreže za žrtve nasilja v mojem domačem kraju res tako šibke, da ni nekega zaupanja v podporne sisteme. Vsekakor se mora na tem področju še marsikaj narediti.
- 68 % anketiranih oseb meni, da v Trbovljah nismo dovolj ozaveščeni o nasilju v domačem okolju. Udeleženci in udeleženke v anketi so tudi podali svoje predloge, kaj bi se na področju ozaveščanja še lahko naredilo. Med najpogostejšimi predlogi so bili poučevanje o nasilju v domačem okolju že v osnovni šoli, več predavanj in okroglih miz na temo nasilja, izvedba delavnic za preprečevanje nasilja, ustanovitev več nevladnih organizacij, ki bi nudile pomoč žrtvam, in na splošno več pogovorov o nasilju, da se tema detabuizira.
- Kar se tiče povezave nasilja in pa aktualne korona krize, pa je raziskava pokazala, da se anketirani po večini strinjajo, da se zaradi epidemioloških ukrepov, zapiranja, šolanja od doma ... stanje v marsikaterem domačem okolju zaostre in je nasilja več.

6. PREDLOGI

Na območju Trbovelj in pa celotnega Zasavja bi bilo potrebno izvesti več ozaveščanja na temo nasilja v domačem okolju. To bi se lahko izvedlo:

- v obliki izobraževanj in predavanj že v osnovnih šolah,
- v obliki obveznih izbirnih vsebin v srednjih šolah,
- z obešanjem plakatov z vsebino statistik in o preprečevanju nasilja v domačem okolju,
- z razvijanjem organizacij in institucij, ki bi skrbele za ozaveščanje, preventivo ter podporo in pomoč žrtvam nasilja v domačem okolju.

Tudi kot družba bi si morali prizadevati, da nasilje postane družbeni problem, ne zasebni. Zato bi morali vsi prevzeti odgovornost in vsak sum nasilja prijavljati in ne več obračati hrbta žrtvam in se pretvarjati, da to ni naš problem.

Všeč mi je bila tudi ideja ene izmed udeleženk v spletni anketi, ki je predlagala, da bi se moški morali bolj vključevati v temo nasilja in glasno izraziti nestrinjanje z nasiljem. Zdi se mi, da bi na ta način lahko ozaveščali druge moške in jim bili za zgled.

Prav tako se mi zdi smiselno, da bi se mlade že v srednji šoli spodbujalo, da raziskujejo in se učijo o problematiki nasilja, da izdelujejo seminarske naloge, plakate in manjše raziskave, s katerimi bi širili ozaveščanje in se tudi učili.

Nadgradnja moje magistrske naloge bi lahko bila, da bi se vključilo v raziskavo celo Zasavje in povečalo število anketirancev in anketirank. Prav tako bi bilo anketo potrebno izvesti še na kakšen drug način in ne le prek socialnih omrežji, saj bi na ta način lahko zajeli več drugih starostnih skupin, sploh tistih, ki so starejši od 61 let. Kot nadgradnjo bi lahko še malo bolj raziskala nasilje nad moškimi in bi posledično s tem tudi zagotovila malo večje sodelovanje moške populacije v raziskavi.

Kot še eno možno nadgradnjo magistrske naloge, bi predlagala kvalitativne raziskave v obliki poglobljenih intervjujev s pripadniki policije, centrov za socialno delo, nevladnih organizacij, ki delujejo na področju nasilja, in zdravnikov, da se razišče problematiko nasilja skozi perspektivo njihovega dela.

7. VIRI IN LITERATURA

- Aničić, K., Hrovat Svetičič, T., Hrovat, T., Lapajne, G., Mešič, G. & Miklavčič, R. (2015). *Delo s povzročitelji nasilja: strokovne smernice in predstavitev dela*. Ljubljana: Društvo za nenasilno komunikacijo.
- Al. Ma. (2021). *Olaj: Rezultati dela policije so spodbudni, a zaupanje v policijo pada*. Pridobljeno 20. 6. 2021 s <https://www.rtvsl.si/slovenija/olaj-rezultati-dela-policije-so-spodbudni-a-zaupanje-v-policijo-pada/581582>
- Bass, E. & Davis, L. (1998). *Pogum za okrevanje – priročnik za ženske, ki so preživele spolno zlorabo v otroštvu*. Ljubljana: Liberalna akademija in Visoka šola za socialno delo
- Bradbury-Jones, C. (2020). *The pandemic paradox: The consequences of COVID-19 on domestic violence*. Pridobljeno 15. 6. 2021 s <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/jocn.15296>
- Das, M., Das, A. & Mandal, A. (2020). *Examining the impact of lockdown (due to COVID-19) on Domestic Violence (DV): An evidences from India*. Pridobljeno 15. 6. 2021 s <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7413053/>
- Dobash, E. R. & Dobash, R. (1992). *Women, Violence & Social Change*. London: Routledge
- Dobnikar, M. ur. (1997). *Priročnik za usposabljanje prostovoljk (interna publikacija)*. Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.
- Društvo za nenasilno komunikacijo (b.d.). *Statistika o nasilju*. Pridobljeno 5. 5. 2021 s <https://www.drustvo-dnk.si/o-nasilju/statistika-o-nasilju.html>
- Društvo za nenasilno komunikacijo (b.d.) *Kaj je nasilje?* Pridobljeno 25. 3. 2021 s <https://www.drustvo-dnk.si/o-nasilju/kaj-je-nasilje.html>
- Društvo za nenasilno komunikacijo (b.d.). *Nasilje in epidemija COVID – 19*. Pridobljeno 2. 4. 2021 s <https://www.drustvo-dnk.si/o-nasilju/nasilje-in-covid-19.html>
- Filipčič, K. (2002). *Nasilje v družini*. Ljubljana: Bonex založba d.o.o.
- Horvat, D., Lešnik Mugnaioni, D. & Plaz, M. (ur.) (2004): *Psihosocialna pomoč ženskam in otrokom, ki preživljajo nasilje*. Priročnik. Ljubljana: Društvo SOS
- Horvat, D. & Matko, K. (2016). *Kako poročati o nasilju nad ženskami (Priročnik za medije)*. Pridobljeno 25. 4. 2021 s

https://www.policija.si/images/stories/Preventiva/Kriminal/PDF/Nasilje-v-druzini_Prirocnik-za-medije.pdf

Hrovat, T. (2017). *Moč za spremembo. Priročnik za samopomoč po preživetem nasilju*. Ljubljana: Društvo za nenasilno komunikacijo.

Ivanko, Š. (2007). *Raziskovanje in pisanje del. Metodologija in tehnologija raziskovanja ter pisanja strokovnih in znanstvenih del*. Kamnik: Cubus image

Knežević Hočevlar, Duška (2016). *Nasilje v družinah v okoljih, kjer "vsak vsakega pozna"*. Socialno delo, letnik 55, številka 1/2, str. 39-53.

Konvencija Sveta Evrope (b.d.). *Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju in boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini*.

Kovačič, A. (2019). *Nasilje nad moškimi je po krivici prezrto*. Pridobljeno 15. 5. 2021 s <https://vizita.si/dusevnost/nasilje-nad-moskimi-je-po-krivici-prezrto.html>

Kozmik, V., & Dobnikar, M. (ur.) (1999). *Dosje: Nasilje nad ženskami*. Ljubljana: Urad vlade Republike Slovenije za žensko politiko, Društvo SOS telefon, Feministično informacijsko kulturno središče, Društvo za nenasilno komunikacijo.

Leskošek, V., Gaber Antić, M., Selišnik, I., Filipčič, K., Urek, M., Matko, K., Zaviršek, D., Sedmak, M. & Kralj, A. (2013). *Nasilje nad ženskami v Sloveniji*. Maribor: Založba Aristej.

Leskošek, V. (2014) *Nasilju se je treba upreti takoj*. Pridobljeno 20. 4. 2021 s <http://metinalista.si/nasilju-se-je-treba-upreti-takoj/>

Meden, D. (1998). *Minute proti nasilju*, intervju. Ljubljana: Radio Slovenija

Mesec, B. (1997). *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (2021). *Problematika nasilja v družini*. Pridobljeno 20. 4. 2021 s <https://www.gov.si/podrocja/druzina-otroci-in-zakonska-zveza/preprecevanje-nasilja-v-druzini/>

Ministrstvo za notranje zadeve (b.d.). *Kdo so nasilneži? Kdo so žrtve?* Pridobljeno 5. 5. 2021 s <https://www.policija.si/svetujemo-ozavescamo/policija-za-otroke/nasilje-med-vrstniki/kdo-so-nasilnezi-in-zakaj-kdo-so-zrtve>

Ministrstvo za notranje zadeve (2021). *Letna poročila o delu policije*. Pridobljeno 5. 5. 2021 s <https://www.policija.si/o-slovenski-policiji/statistika>

Ministrstvo za notranje zadeve (b.d.). *Nasilje v družini – informacije o postopku na policiji*. Pridobljeno 25. 4. 2021 s <https://www.policija.si/svetujemo-ozavescamo/oosebna-varnost/nasilje-v-druzini>

Patra, P., Patra, B., Khanna, P. & Prakash, J. (2018). *Intimate partner violence: Wounds are deeper*. Pridobljeno 15. 6. 2021 s <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6278226/>

Podreka, J. (2017). *Bila si tisto, kar je molčalo: intimnopartnerski umori žensk v Sloveniji*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Porterfield, K. (1989). *Violent Voices – Steps to Freedom From Emotional And Verbal Abuse*. Health Communications, Inc, Florida.

Plaz, M. (2008). *Kaj bomo skupaj naredili za preprečevanje nasilja in zlorab nad starejšimi osebami*. Posvet v Ljubljani: Zveza društev upokojencev Slovenije in Državni svet.

Pravno informacijski sistem (2008). *Zakon o preprečevanju nasilja v družini*. Pridobljeno 1. 2. 2021 s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5084>

Prepoznavna in obravnava žrtev nasilja v družini v okviru zdravstvene dejavnosti (b.d.). *Nasilje v družini*. Pridobljeno 20. 4. 2021 s <http://www.prepoznajnasilje.si/nasilje-v-druzini>

Ramsay, J., Rutterford, C., Gregory, A., Dunne, D., Eldridge, S., Sharp, D. & Feder Gene (2012). *Domestic violence: knowledge, attitudes, and clinical practice of selected UK primary healthcare clinicians*. Pridobljeno 15. 6. 2021 s <https://bjgp.org/content/62/602/e647>

STA (2020). *Fears of Surge in Domestic Violence under Lockdown*. Pridobljeno 5. 4. 2021 s <https://www.total-slovenia-news.com/lifestyle/6015-fears-of-surge-in-domestic-violence-under-lockdown>

United nations (b.d.). *What is domestic abuse?* Pridobljeno 1. 5. 2021 s <https://www.un.org/en/coronavirus/what-is-domestic-abuse>

Veselič, Š. (ur.) (2007). *Nasilje!: kaj lahko storim?*. Ljubljana: Društvo za nenasilno komunikacijo.

Veselič, Š. (ur.) (2007). *Na poti iz nasilja. Prakse dela proti nasilju nad ženskami*. Ljubljana: Društvo SOS telefon

Veselič, Š., Horvat, D. & Plaz, M. (2014). *Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja*. Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.

Violence Prevention Alliance (b.d.). *Definition and typology of violence*. Pridobljeno 22. 4. 2021 s <https://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/>

Zaviršek, D. (1994). *Ženske in duševno zdravje: o novih kulturah skrbi*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

Zaviršek, D. (1998). *Diskurzi o nasilju in pomoči*. Socialno delo, 36, str. 5-6, 329-345.

Zaviršek, D. (2004). *Od aktivizma do profesionalizacije: refleksije delovanja ženskih nevladnih organizacij na področju nasilja nad ženskami in otroki v Sloveniji*. V D. Horvat, D. Lešnik Mugnaioni, & M. Plaz, (ur.), *Psihosocialna pomoč ženskam in otrokom, ki preživljajo nasilje* (str. 3). Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.

Zver Makovec, Melita (b.d.). *Posledice nasilja na zdravje*. Pridobljeno 20. 4. 2021 s <http://www.prepoznajnasilje.si/izobrazevalno-gradivo-vsebine/nasilje-v-dru%C5%BEini-zdravstveni-in-dru%C5%BEbeni-problem>

8. PRILOGE

8.1 SPLETNI VPRAŠALNIK

SPLETNI VPRAŠALNIK ZA MAGISTRSKO NALOGO

Pozdravljeni! Sem Eva Kovačič, absolventka podiplomskega študija na Fakulteti za socialno delo v Ljubljani. V magistrski nalogi me zanima kakšen odnos imamo do nasilja v domačem okolju prebivalke in prebivalci Trbovelj. Za raziskovanje in analizo teme potrebujem vašo pomoč, zato vas vljudno prosim, da izpolnite anketo, ki vam bo vzela največ 10 minut. Za sodelovanje v anketi iščem prebivalke in prebivalce s stalnim prebivališčem v Trbovljah. Anketa je anonimna. Za vaše sodelovanje in odgovore se vam že vnaprej zahvaljujem.

1. Kdo po vašem mnenju najpogosteje vrši nasilje v domačem okolju?
 - ☐ Moški
 - ☐ Ženske
2. Kdo je po vašem mnenju najpogosteje žrtev nasilja v domačem okolju? (možnih več odgovorov)
 - ☐ Moški
 - ☐ Ženske
 - ☐ Otroci
3. Kaj je po vašem mnenju najpogostejši razlog za nasilje v domačem okolju? (možna sta 2 odgovora)
 - ☐ Vzorci iz otroštva
 - ☐ Zloraba alkohola ali prepovedanih substanc
 - ☐ Revščina
 - ☐ Ljubosumje
 - ☐ Izguba zaposlitve
 - ☐ Občutek storilca, da ima moč
 - ☐ Drugo:
4. Ali poznate izraz »nasilje v domačem okolju«?
 - ☐ Da
 - ☐ Ne
5. Če ste na prejšnje vprašanje odgovorili z »da«, prosim navedite, kaj za vas pomeni izraz »nasilje v domačem okolju«:
6. Katera je po vašem mnenju najpogostejša oblika nasilja v domačem okolju?
 - ☐ Psihično nasilje (npr. oseba doživlja nenehne žaljivke, poniževanja)
 - ☐ Fizično nasilje (npr. oseba doživlja udarce ali druge oblike poškodovanja telesa)
 - ☐ Spolno nasilje (npr. oseba je prisiljena v spolna dejanja in spolni odnos)

- Ekonomsko nasilje (npr. oseba ne sme sama razpolagati s svojimi financami, je izpostavljena pomanjkanju)
7. Prosim, izberite 3 posledice, za katere menite, da jih žrtve nasilja v domačem okolju najpogosteje utrpijo:
- Strah
 - Sram
 - Slaba samopodoba
 - Občutek nemoči in nesposobnosti
 - Občutek krivde in prevzemanje odgovornosti za nasilje
 - Zatekanje k alkoholu/drogami
 - Težave v duševnem zdravju
 - Zapiranje vase in osamljenost
 - Drugo:
8. Ste že kdaj bili priča nasilju v domačem okolju?
- Da
 - Ne
9. Poznate osebo, ki je doživela nasilje v domačem okolju?
- Da
 - Ne
10. Ste se kdaj počutili kot žrtev nasilja v domačem okolju?
- Da
 - Ne
 - Nisem prepričan/a

11. Prosim, označite v kolikšni meri se strinjate s spodnjimi trditvami/stereotipi:

	Se ne strinjam	Niti - niti	Se strinjam
Nasilje v domačem okolju je značilnost družin, ki pripadajo nižjem sloju. Gre za siromašne in neizobražene ljudi.			
Danes je nasilje v domačem okolju redek pojav, to se je bolj dogajalo v preteklosti,			

ko so bili ljudje bolj nasilni.			
Ženske izzivajo nasilje s svojim vedenjem in si zaslužijo udarce, če ne ubogajo svojih mož.			
Če bi žrtev želela zapustiti povzročitelja nasilja, bi to lahko tudi storila.			
Ženske so z zakoni dovolj zaščitene pred nasiljem v domačem okolju.			
Nasilje v domačem okolju je povezano z alkoholizmom in alkohol je vzrok nasilja.			
Žrtve nasilja so neizobražene in po navadi predstavljajo nekvalificirano delovno silo.			
Povzročitelje nasilja lahko prepoznamo takoj, saj niso prijetni in šarmantni.			

12. Označite, v kolikšni meri se strinjate s spodnjimi trditvami glede tega, zakaj žrtev nasilja ostaja ali se vrača v nasilno okolje/odnos.:

	Sploh se ne strinjam	Ne strinjam se	Niti se strinjam, niti se ne strinjam	Se strinjam	Popolnoma se strinjam
Spomin na dobre stare čase					

Družbena pričakovanja					
Zanikanje nasilja					
Strah zaradi groženj z umorom ali še večjim nasiljem					
Žrtev verjame, da se nasilje ne bo več ponovilo.					
Strah pred osamljenostjo					
Pomanjkanje samospoštovanja in zaupanja vase					
Fizična in psihična izčrpanost					
Revščina in brezposelnost					
Vera in običaji					
Pomanjkanje učinkovitih institucij, ki bi žrtev zaščitile					

13. Ali menite, da je nasilje v domačem okolju v Trbovljah pogost pojav?

- ☐ Da
- ☐ Ne
- ☐ Ne vem

14. Na koga vse se lahko po vašem mnenju lahko obrne žrtev nasilja v domačem okolju? (izberete lahko več odgovorov)

- ☐ Prijatelje
- ☐ Učiteljico ali šolsko svetovalno delavko
- ☐ Center za socialno delo
- ☐ Policijo
- ☐ Zdravnika

- Nevladne organizacije
15. Ali menite, da v Trbovljah žrtve nasilja v domačem okolju dobijo ustrezno obravnavno, podporo in pomoč?
- Da
 - Ne
 - Ne vem
16. Če bi se znašli v situaciji, kjer bi doživljali nasilje v domačem okolju, na koga bi se obrnili?
17. Ali menite, da smo v Trbovljah dovolj ozaveščeni o tematiki nasilja v domačem okolju?
- Da
 - Ne
18. Če ste na prejšnje vprašanje odgovorili z »ne«, kaj menite, da bi bilo potrebno na tem področju še narediti?
19. V kolikšni meri se strinjate s spodnjimi trditvami v povezavi z nasiljem v domačem okolju in povezavo z epidemijo koronavirusa (COVID 19):

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Niti se strinjam niti se ne strinjam	Strinjam se	Popolnoma se strinjam
Nasilje se običajno poveča v vseh kriznih situacijah, kar vključuje tudi epidemije.					
Žrtve nasilja so predvsem ženske, otroci in stari ljudje.					
Zaradi epidemije so družinski člani prisiljeni več časa preživeti skupaj in					

imajo manj možnosti za umik, kar pa predstavlja tveganje za nasilje.					
Zaradi epidemije je veliko ljudi ostalo brez službe, doživljajo visoko stopnjo stresa, kar pa lahko nasilje intenzivira ali pa se le ta pojavi tam, kjer ga prej ni bilo.					
V času epidemije se je zaradi šolanja od doma povečalo tudi število primerov nasilja nad otroki.					
Epidemija je prinesla tudi nove oblike nasilja, saj povzročitelji					

zlorablajo ukrepe za zajezitev epidemije, da še povečajo nadzor nad žrtvijo.					
--	--	--	--	--	--

20. V katero starostno skupino spadate?

- ☐ do 20 let
- ☐ 21 – 40 let
- ☐ 41 – 60 let
- ☐ 61 ali več

21. Spol:

- ☐ Moški
- ☐ Ženski